

Kultuuriväärtuste Säilitamise Nõukogu

Kurmo Kõnsa

SÄILITUSKORRALDUSE SÕNASTIK

Tartu – Tallinn 2004

SISUKORD

Saateks

A. KULTUURI – JA LOODUSPÄRAND

B. OBJEKTID JA INFORMATSIOON

C. ARTEFAKTIDE VÄÄRTUS

D. KOGUD, KOGUDE KORRALDUS

E. SÄILITUSKORRALDUS

F. SÄILITAMISE KAVANDAMINE

G. SÄILITUSUURINGUD

H. OHUPLANEERING

I. JULGEOLEK

J. OTSUSTAMINE JA SÄILITUSPRIORITEEDID

K. SÄILITUSMEETODID

L. INFO UUENDAMINE

M. HOIUSTAMINE

N. KASUTAMINE

O. KUTSE JA EETIKA

P. TERVIS JA OHUTUS

Eesti – inglise sõnastik

Inglise – eesti sõnastik

Saateks

Ühiskonna poolt säilitatava kultuuripärandi hulka kuuluvad väga erilaadilised nähtused – arheoloogilised objektid ja mälestised, paikkonnad, tööstusobjektid, tehnoloogilised protsessid, lahingupaigad, mälestused ja jutustused ning palju-palju muud. Kultuuripärandiks loetakse neid teatud väärtuste põhjal, mida teatud erialad, teadusvaldkonnad, etnilised ja religioossed grupid, teatud inimeste grupid või inividid neile omistavad. Ajalooline, esteetiline, sotsiaalne, metafüüsiline või mõni muu väärtus annab neile nähtustele mõtte ja tähenduse. Nende väärtuste tõttu säilitatakse kultuuripärandit tulevastele põlvkondadele, kulutades selleks sageli küllaltki märkimisväärsed ressursse. Teadvustatud ja määratletud kultuuripärandi olemasolu eeldab paratamatult selle säilitamist, st teadlikku tegevust, mis on suunatud teatud nähtuste alleshoidmisele praegusele ja tulevastele põlvkondadele.

Säilituskorralduse süstemaatiline sõnastik sisaldab ja seletab mõisteid säilitamise ja säilituskorralduse valdkonnast. Kuna teemaring on ääretult lai ja pidevalt paisuv, ei ole loomulikult püütudki haarata kõiki mõisteid ja termineid. Säilituskorralduse kui küllaltki uue eriala, mis kujunes välja alles 1980ndatel aastatel, areng on alles algusjärgus ja seetõttu on nii terminite valik, kui ka nende grupeerimine kindalasti küllaltki subjektiivsed. Käesolevas väljaandes on ühelt poolt püütud ühelt poolt keskenduda nendele teemadele, mis tunduvad praegusel hetkel olevat kõige olulisemad säilituskorralduses Eestis ning teiselt poolt leiavad käsitlemist just need valdkonnad, milledega on põhjalikumalt tegeldud (kogude seisundi uuringud, keskkonnatingimuste seire, ohuplaneering).

Sõnastik taotleb anda esmasid sissevaateid säilituskorraldusalasesse mõistestikku, seosestikku ja probleemistikku. Terminid on grupeeritud 16 tegevusvaldkonda: A. Kultuuri – ja looduspärand, B. Objektid ja informatsioon, C. Artefaktide väärtus, D. Kogud, kogude korraldus, E. Säilituskorraldus, F. Säilitamise kavandamine, G. Säilitusuuringud, H. Ohuplaneering, I. Julgeolek, J. Otsustamine ja säilitusprioriteedid, K. Säilitusmeetodid, L. Info uuendamine, M. Hoiustamine, N. Kasutamine, O. Kutse ja eetika, P. Tervis ja ohutus. Iga osa piires on püütud märksõnu loogiliselt rühmitada (seda kajastab märksõna ees olev tähistus, nt A., A1, A1.1. jne) ja esitada teave selliselt, et kasutajal tekiks antud valdkonnast terviklik pilt. Lisatud on seletused ja terminite vasted inglise keeles. Sõnaseletused põhinevad erinevatel allikatel – eesti – ja võõrkeelsetel sõnastikel, erialakirjandusel ja rahvusvahelistel standarditel.

Sõnastik sobib algmaterjaliks säilituskorraldusega tegelevatele spetsialistidele erinevates teabeasutustes ja aitab lahendada säilituskorraldusega seotud probleeme. Süstemaatilise ülesehituse tõttu võib seda käsitleda ka säilituskorraldusliku lühiohikuna. Sõnastik on mõeldud teabeasutuste töötajatele, kes ei pruugi olla spetsialistid säilitamise vallas ning seepärast on jäetud välja spetsiifilised uurimis- ja töötlemismenetluste kirjeldused ning ka muudes erialastes sõnastikes leiduvad terminid. Et sõnastik on süstemaatiline võimaldab see antud ainevallaga tutvuda ka eelnevaid teadmisi omamata. Lisaks on toodud ka terminite inglise- eesti ja eesti-inglise tähestikuliselt järjestatud sõnastikud.

Sõnastiku koostamisel on olnud suureks abiks Eesti Vabariigi Kultuuriministeeriumi juures asuva Kultuuriväärtuste Säilitamise Nõukogu liikmed. Sõnastiku koostamine sai võimalikuks tänu UNESCO rahalisele toetusele.

A. KULTUURI – JA LOODUSPÄRAND

A1. Kultuuriväärtus - (cultural property, cultural patrimony, cultural resources) - esemed ja nende kollektsioonid, aga ka vaimne pärand, mis on seotud ajaloo oluliste protsesside, sündmuste või isikutega või millel on ajalooline, arheoloogiline, etnograafiline, kunstiline, teaduslik või muu kultuuriline väärtus ning mida loetakse rahvuslikuks rikkuseks. Kasutatakse sageli kultuuripärandi tähenduses.

A1. 1. Traditsioonilised kultuuriväärtused, tava, pärimus (traditional cultural properties, oral tradition) - inimeste kogukonna uskumused, kombed, tavad, oskused, mis antakse edasi põlvkonnalt põlvkonnale suuliselt või läbi tegevuste.

A1.1.1. Rahvaluule e. folkloor (folklore)- kultuuriliselt kokkukuuluva rühma sünkreetiline pärimus, milles on koos teadmised, kogemused ja esteetika. Rahvaluule kujuneb, püsib ja levib kommunikatsiooniprotsessis ning talle on omane pidev muutumine.¹

A1.2. Artefakt, tehis (artifact) - inimese poolt loodud materiaalne objekt.

A1.2.1. Pärismaine (indigenous) – objekt mis on leitud või asetseb geograafilises asukohas, kus ta on algselt valmistatud.

A1.2.2. In situ (in situ) – algses asupaigas või hoiukohas asetsev objekt.

A1.2.3. Kommunikatiivne artefakt (communicative artifact) – artefaktid, millede peamiseks funktsioonika on informatsiooni jäädvustamine ja vahendamine. Trükised, dokumendid, pildid, filmid jms.

A1.3. Ökofakt (ecofact) – arheoloogiline objekt või tunnus, mis on tekkinud looduslike protsesside või tegevuse tulemusena. Näiteks viljaterad, loomade luud, teokarbid jms.

A2. Kultuuripärand (cultural heritage, heritage, cultural inheritance) – mingile inimgrupile ajaloolise, teadusliku, kunstilise, sotsiaalse, tehnoloogilise vm väärtusega objektid ja sündmused, mida säilitatakse tulevastele põlvkondadele. Mineviku erinevate traditsioonide ja vaimsete saavutuste tulemused ja tunnistused.²

A2.1. Materiaalne kultuuripärand, aineine kultuuripärand (material cultural heritage, tangible cultural heritage) - kultuuripärandi hulka kuuluvad materiaalsed ja füüsilised objektid.

A2.1.1. Materiaalne liikumatu kultuuripärand, liikumatu kultuuripärand, kinniskultuuripärand, kinnispärand, kinnismälestis (material immovable cultural heritage,

¹ Tiiu Jaago. Rahvaluule mõiste kujunemine Eestis. <http://haldjas.folklore.ee/tagused/nr9/rhl.htm#anzor>

²Ülevaade kultuuriväärtuse mõiste määratlemisest erinevates rahvusvahelistes õigusaktides on toodud järgmises teoses: Definitions of Cultural Property. Comparisons of Definitions in different International Treaties and Recommendations, 1874–1995. Patrick Boylan's Arts, Museums and Heritage Organisation Policy Statements Series. London: City University, 1996. [<http://www.city.ac.uk/artspol/cult-def.html>]. 08.12.2000. Eric Wainwright. Culture and Cultural Memory: Challenges of an Electronic Era. / Conference paper at 2nd National preservation Office Conference: Multimedia preservation – Capturing the Rainbow, in Brisbane, 28–30 November 1995. [<http://www.nla.gov.au/nla/staffpaper/npow.html>]. 11.10.2000.

immovable cultural heritage, immovable heritage, immovable monument) – kindla paiga või ehitistega või situatsiooniga seotud materiaalne kultuuripärand, mida ei ole võimalik paigutada teise asukohta. Liikumatu kultuuripärandi moodustavad näiteks arheoloogilised paigad, ehitised, põllumajandus- ja linnamaastikud, laevadokid, kultuspaigad, monumendid, samuti näiteks seinamaalingud, mosaiigid, ehitistega seotud skulptuurid, kuna neid tuleb säilitada koos struktuuridega kuhu nad on loodud.

A2.1.1.1. Paikkond, mälestisala (site, conservation area, historic site) -geograafiliselt määratletud asukoht või ala, mis on inimkäte looming või inimese ja looduse ühislooming ning alad, sealhulgas arheoloogilised vaatamisväärsused, millel on väärtus ajaloo, esteetika, etnoloogia või antropoloogia seisukohast.

A2.1.1.1.1. Arheoloogiline paik (archaeological site) – piiritletud ala kus leidub arheoloogilisi leide või tunnuseid, mis on määratud leidude iseloomu ja asukoha poolt.³

A2.1.1.2. Muinsuskaitseala (historic area) - kultuuriväärtusega ajalooline asula või selle osa või looduse ja inimese koostegevuse tulemusena kujunenud ala. Muinsuskaitseala võib koosneda kinnismälestistest või kinnismälestistest ja teistest asjadest, mis koos maa-ala ja loodusobjektidega ning tänavatevõrgu, hoonestuskvartalite ja kruntide (kinnistute) struktuuriga moodustavad kultuuriväärtusliku terviku.

A2.1.1.3. Arhitektuuripärand (architectural heritage)- järgmised püsivad varad: 1) mälestised: kõik silmapaistva ajaloolise, arheoloogilise, kunstilise, teadusliku, ühiskondliku ning tehnilise väärtusega ehitised ja rajatised, kaasa arvatud nende sisseseade; 2) ehitiste rühmad: homogeensed linna- ja maaehitiste rühmad, mis paistavad silma oma ajaloolise, arheoloogilise, kunstilise, teadusliku, ühiskondliku või tehnilise väärtuse poolest ning on piisavalt ühtsed, et moodustada topograafiliselt määratletavaid kogumeid; 3) paigad: inimese ja looduse ühislooming, osaliselt täis ehitatud, ning nende topograafiliseks määratlemiseks piisava omapära ja terviklikkusega alad, mis omavad silmapaistvat ajaloolist, arheoloogilist, kunstilist, teaduslikku, ühiskondlikku või tehnilist väärtust.⁴

A2.1.1.3.1. Ehitiste ansamblid (groups of buildings) - eraldiseisvate või ühendatud ehitiste rühmad, mille arhitektuuril, terviklikkusel või asukohal maastikul on väärtus ajaloo, kunsti või teaduse seisukohast.

A. 2.1.1.3.2. Ajalooline park (historic garden) on arhitektuurne ja aiakunstiline kompositsioon, mille oluliseks koostisosaks on elavad taimed ning millele on ajalooline ja kunstiline väärtus. Pargi ilme peegeldab igavest tasakaalu aastaegade vaheldumise, kasvu ja allakäigu ning kunstniku ja aedniku tahte vahel hoida parki pidevalt muutumatuna.⁵

A2.1.1.4. Pärimusmuistis (traditional heritage) – rahvapärilusega seotud objektid – puud, allikad, kivid jms.

A2.1.2. Materiaalne liikuv kultuuripärand, liikuv kultuuripärand, vallaskultuuripärand, vallaspärand, vallasmälestis (material movable cultural heritage, movable cultural heritage, movable heritage, movable monument) – kultuuripärandi hulka kuuluvad objektid mis ei ole seotud mingite ehitiste või paikadega. Dokumendid, raamatud, CD-d, videolindid, fotod, tekstiilid, riided, mööbel, kunstiteosed, kogudes asuvad loodusobjektid jms.

A2.1.2.1. Dokumendipärand (documentary heritage) - käsikirjad, trükitud dokumendid, muu meedia ja kogud, mis omavad pikaajalist tähtsust nendes leiduva info, provenantsi, füüsilise

³ http://ci.santa-barbara.ca.us/departments/community_development/heritage/facts.html

⁴ Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsioon. Sõlmitud Granadas 3. oktoobril 1985. a. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=25176>

⁵ Firenze harta. <http://www.muinas.ee/firenze.html>

formaadi või mõne muu eristatava füüsilise või intellektuaalse tunnuse poolest. Unikaalse ja erilise väärtuse tõttu soovitakse neid säilitada kasutamiseks tulevikus.

A2.1.3. Tööstuspärand, industriaalpärand (industrial heritage) – tööstuspiirkondade kultuuripärand, peamiselt materiaalsed objektid ja paigad, mis kajastavad industrialiseerimisprotsessi erinevaid staadiume ja funktsioone – tööstusobjektid, kaevandused, karjäärid, kanalid ja muud infrastruktuuri elemendid.

A2.1.4. Arheoloogiapärand (archaeological heritage) – kõik eelnevatest ajajärkudest pärinevad inimtegevuse säilmed, esemed ja igasugused muud jäljed, mille kaitse ja uurimine aitab rekonstrueerida inimkonna ajalugu ning tema suhteid looduskeskkonnaga; mille põhilisteks informatsiooniallikateks on väljakaevamised või leiud või muud inimkonna ja temaga seotud keskkonna uurimise meetodid. Arheoloogiapärandi hulka kuuluvad rajatised, ehitised, hooneterühmad, inimtegevuse tulemusena muudetud paigad, liikuvad objektid ning muud liiki mälestised, samuti nendega seostuv ümbrus nii maa peal kui ka vee all. Arheoloogiapärand on kollektiivse mälu allikaks ning ajaloolise ja teadusliku uurimistöö vahendiks.⁶

A2.1.5. Mälestis, kultuurimälestis (monument) - riigi kaitse all olev kinnis- või vallasasi või selle osa või asjade kogum või terviklik ehitiste rühm, millel on ajalooline, arheoloogiline, etnograafiline, linnaehituslik, arhitektuuriline, kunstiline, teaduslik, usundilooline või muu kultuuriväärtus.

A2.1.5.1. Ajaloomälestis (historical monument) – teatud kultuuri, tähtsate ajaloosündmustega või silmapaistvate ühiskonna- või kultuuritegelaste elu ning tegevusega seoses olevad hooned, rajatised, paigad ning esemed.

A2.1.5.2. Arheoloogiamälestis (archaeological monument) – kinnis- või vallasmuistised. Muistis e muinasjäänus on inimese valmistatud või inimtegevusega seoses olnud aineeline objekt, mis on säilinud kaugemast minevikust. Kinnismuistised on oma algsest ümbrusest lahutamatu (muistne asulakoht, linnamägi, laagripaik, lahingupaik, põld, tee jäänus, kalmistu, kultusekoht ja kaljujoonis koos neil leiduvate ehitiste ja kultuurkihiga). Vallasmuistised on üksikese või selle osa või katkend (tööriist, tarberiist, liiklusvahend, relv, ehe, savinõu, münt, ka kinnismuistisel leiduv luu, toorainetükk, töötlemisjäänus jms.

A2.1.5.3. Arhitektuurimälestis, ehitismälestis (architectural monument) – muistse planeeringu ja hoonestusega linnade jm. asulate ajaloolised tuumikud, tsiviil-, tööstus-, sõja- ja kultusarhitektuuri ning rahvaehituskunsti üksikobjektid, samuti nendega seoses olevad monumentaalkunsti- jm. kujutava kunsti, dekoratiiv- ja tarbekunsti- ning pargikunstiteoseid.

A2.1.6. Pärandmarsruut (heritage route) – koosneb ainelise kultuuripärandi elementidest, millede kultuuriline olulisus tuleneb vahendamisest ja mitmemõõtmelisest dialoogist erinevate maade ja regioonide vahel ning kajastab liikumise koostoimet mööda marsruuti ajas ja ruumis.

A2.2. Immateriaalne (mittemateriaalne), vaimne kultuuripärand, vaimne pärand (intangible cultural heritage, intangible heritage) - kultuuri elava kontekstiga seotud kultuuripärand, nagu uskumused, traditsioonid, ideed, keel, tehnoloogiad, kogemused, käitumine, muusika, sport, meelelahutus, religioon, rituaalid, jutud jms. Vaimne kultuuripärand on oluline kogukondade ühtsuse, järjepidevuse, kultuurilise identiteedi tagamiseks aga samuti inimkonna kultuurilise mitmekesisuse ja loovuse säilitamise seisukohalt.

A2.2.1. Suuline ja vaimne pärand (oral and intangible heritage) – kultuuripärandi hulka kuuluvad suuline kirjandus, muusika, tants, mängud, mütoloogia, rituaalid, käsitöö jms. Inimeste omandatud protsessid koos nende arendatud teadmiste, oskuste ja loovusega; nii nende poolt loodu kui selle loomiseks vajalike ressursside, ruumide kui muude sotsiaalse ja

⁶ Arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioon. Sõlmitud Vallettas 16. jaanuaril 1992. a. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=25177>

loodusliku kontekstiga. Need protsessid tagavad elavatele ühiskondadele kokkukuulumistunde eelnevate põlvkondadega ning on olulised nii kultuurilise identiteedi kui kultuuri mitmekesisuse ning inimkonna loovuse seisukohalt. Vaimne pärand esineb enamasti kas regulaarselt korduva kultuuriväljendusena, nagu muusika- või teatrietendused, rituaalid või pidustused – või siis kultuuriruumina, mis koondab rahvalikud ja traditsioonilised kultuurikandjad samuti enamasti regulaarselt korduvaks ürituseks. See ajaline ja füüsiline ruum peaks võlgnema tänu oma eksistentsi eest seal traditsiooniliselt korduvatele kultuuriväljendustele.⁷

A2.3. Elavad inimvaramud, elavad inimaareded (living human treasures) - isikud, kes omavad kogemusi ja oskusi, mis on vajalikud inimeste kultuurielu kindlate aspektide esitamiseks ja nende materiaalse kultuuri püsimise tagamiseks. Oskuste ja kogemuste püsimise ja transmissiooni tagamise ainsaks viisiks on vastavate isikute tunnustamine.

A3. Looduskeskkond (natural environment) – inimese mõjudest vaba keskkond. Täpselt mõttes selline keskkond Maal praktiliselt puudub, isegi lähikosmos on inimtegevusest küllaltki oluliselt mõjutatud.

A3.1. Looduspärand (natural heritage) - looduslikud mälestised, mis koosnevad füüsilistest ja bioloogilistest moodustistest või nende moodustiste rühmadest, millel on väljapaistev ülemaailmne väärtus esteetika või teaduse seisukohast; geoloogilised ja füsiograafilised moodustised ja täpselt piiritletud alad, mis kujutavad endast ohustatud looma- ja taimeliikide areaale, millel on väljapaistev ülemaailmne väärtus teaduse või konserveerimise seisukohast; looduslikud vaatamisväärsused või täpselt piiritletud looduslikud alad, millel on väljapaistev ülemaailmne väärtus teaduse, konserveerimise või loodusliku ilu seisukohast.⁸

A3.1.1. Kultuurimaastik (cultural landscape) – kindlas kohas elavate inimeste grupi (kogukonna) ja selle koha looduslike tingimuste erinevate vastastike mõjutuste tulemusena kujunenud maastik. Inimeste tajude, uskumuste, lugude, kogemuste ja tegevuste poolt maastikule antud vorm ja tähendus.

A3.1.2. Pärandmaastik, pärandkultuurimaastik, looduspärandmaastik, rahvusmaastik (traditional landscape) – mingi geograafilise piirkonna jaoks iseloomulik maastikutüüp, mis on tekkinud inimese ja looduse pikaajalise koosmõju tulemusena. Eestis on olulised pärandmaastikud ranna-, luha- ja puisniidud.

A3.1.2.1. Pärandkooslused, pool-looduslikud kooslused (seminatural communities) - inimese ümberkujundatud looduslikud kooslused, mis sellisena püsivad mõõduka inimõju (niitmine, karjatamine, valikraie, kulupõletus) tingimustes. Inimõju lõppemisel muutuvad pärandkooslused looduslikuks koosluseks.

A3.1.3. Loodusmälestis (natural monument) – erilise teadusliku, kultuuriloolise või esteetilise väärtusega eluta või elus looduse objekt. Enamik nendest on võetud looduskaitse alla, kuna on sattunud kahjustusohu inimtegevuse tagajärjel.

B. Objektid ja informatsioon

B1. Salvestis (recorded information) - informatsioon, mida talletatakse info- või andmekandjal.

⁷ UNESCO definitsioon

<http://www.unesco.ee/proklamatsioon.pdf>

⁸ UNESCO Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon.

B1.1. Analoogsalvestus (analogue recording) – heli või pildi füüsiline esitus, mille amplituud on otselt seotud intensiivsusega (näiteks heli helisagedusega).

B1.2. Digitaalne salvestus (digital recording) - heli, pildi, või mingi muu teabe füüsiline esitus digitaalkujul bittidena väärtustega 0 ja 1. Digitaalne informatsioon on erinevalt analoogsest esitatud binaarselt kodeeritud numbrijadana, mitte mingi parameetri pideva varieerumisena.

B2. Teabekandja, infokandja (information carrier, information medium) – informatsiooni salvestamiseks ette nähtud artefakt.

B2.1. Andmekandja (data medium, data carrier, support) - füüsiline meedium, millesse või millele saab andmeid salvestada ja taaskasutada.

B3. Masinloetavad infokandjad (machine readable records, machine dependent records) – infokandjad, milledele teabe salvestamiseks ning selle kasutamiseks on vajalikud tehnilised seadmed. Masinloetavate infokandjateks on kinofilm, mikrofilm, heliplaadid, magnetofonilindid, laserplaadid jms.

B3.1. Avis, audiovisuaalne dokument (audio-visual document) – dokument mis koosneb nägemis- ja kuulmismeele abil tajutavast informatsioonis. Tegemist on masinloetavate infokandjatega, mis vajavad tehnilisi seadmeid info kasutamiseks. Auvisteks loetakse ka helisalvestisi.

B3.2. Elektridokument, elektrooniline dokument (electronic record, electronic document) – dokumendid, millede loomine, vahendamine ja kasutamine toimub elektrooniliste seadmete vahendusel. Elektrooniline dokument võib olla salvestatud analoogkujul või digitaalsel kujul. Arvutis on dokumendid salvestatud digitaalsel kujul. Kasutatakse sageli digitaalse dokumendi sünonüümina. Tehnilises mõttes on nad siiski eristatavad.

B3.3. Digitaalne objekt (digital object, digital material) - digitaalsel kujul esitatud terviklik infokogum.

B3.3.1. Digitaaldokument (digital document) - masinloetav dokument, mis on andmekandjale salvestatud digitaalkujul bittidena väärtustega 0 ja 1. Digitaalselt kodeeritud dokument. Üldjuhul loetav arvuti abil.

B3.3.2. Digitaalsena sündinud, digitaalsena tekitatud (natively digital, born digital) – originaalne digitaalne objekt, mis on loodud digitaalseid meetodeid kasutades.

B3.3.3. Digitaliseerimise tulemusena saadud (digitized) – derivatiivne digitaalne objekt, mis on saadud traditsioonilisest objektist digitaliseerimise teel. Osa originaalis leiduvast infost läheb alati kaotsi. Sellises info uuendamise protsessis toimub alati informatsiooni kadu.

B4. Artefakti infostruktuur (informational structure of artifact) – artefaktiga seotud informatsiooni käsitlemise mudel.

B4.1. Struktuurne info (structural information) - haarab kõik objekti füüsilised (struktuursed) omadused. See sisaldab materjali, konstruktsiooni, kujunduse, vormingu ja kaudse teabe.

B4.1.1. Füüsilised omadused (physical characteristics) – tugevus, värvus, tihedus, magnetilised omadused ja muud omadused mis ilmnevad ilma keemilise struktuuri muutuseta.

B4.1.2. Vorming (format) - iseloomustab info esitus-, struktureerimis- ja paigutusviisi. Vormingus võib eristada väljendusviisi, esitusviisi ja lisandeid.

B4.1.2.1. Info (sisu) väljendusviis (content configuration) – sisu väljendamine tekstina, piltkujutisena, andmetena, kartograafiliste materjalidena, notatsioonina jne.

B4.1.2.2. Info esitusviis (content articulation) – teksti paigutus ja struktureerimisviis.

B4.2. Funktsionaalne informatsioon (functional information) - artefakti kasutamisega seotud informatsioon. Artefaktide juures võib eristada praktilist e.utilitaarset, kommunikatiivset, esteetilist, sümboolset, väärtuselist, metafüüsilist funktsiooni.

B4.3. Kaudne teave (indirect information) - objekti valmistamise, kasutamise ja säilitamise käigus sinna kogunenud informatsioon, mis ei ole otseselt seotud dokumendi sisu, materjalide ja valmistamistehnoloogiatega.

B4.4. Kontekst (context) - suhted objekti ja keskkonna vahel. Eristatakse artefakti materiaalsel (füüsilist) ja kontseptuaalsel konteksti.

B4.5. Vaimsed, mittemateriaalsed omadused (intangible attribute) – objekti hindamise mittemateriaalsed aspektid nagu sotsiaalsed suhted, kasutusajalugu, uskumused ja rituaalid

B5. Infoobjektide elutsükkel, elukäik (information/records life cycle) – käsitlus mille kohaselt infoobjektid läbivad sarnaselt elusorganismidega erinevaid elujärke, -faase: loomine või vastuvõtmine, levitamine, kasutamine, säilitamine, kõrvaldamine (eemaldamine).

B5.1. Originaalobjekt (original object) - algupärane objekt. Objekt on see, milleks teda peetakse.

B5.1.1. Originaalseisund, algne seisund (original condition) – objekti seisund või väljaägemine peale valmistamist.

B5.2. Kontseptuaalne objekt (conceptual object) – idee, kontsepti kujul esinev objekt enne valmistamist. Potentsiaalne objekt.

B5.2.1. Faktiline objekt (factual object) – objekt peale valmimisprotsessi lõppu.

B5.2.2. Aktuaalne objekt (actual object) – objekt käesoleval hetkel. Aktuaalne objekt sisaldab nii algset infot (primaarsed andmed) aga samuti kasutamise, lagunemise, konserveerimise jne käigus kadunud ja lisandunud infoga (sekundaarsed andmed).

B5.3. Töökorras objekt, funktsionaalne objekt (living object, functional object, working object) – objekt täidab oma algset funktsiooni. Algne materjal on säilitatud või asendatud, kui see on vajalik funktsiooni täitmiseks. Vajadusel toimub objekti hooldus ja remontimine.

B5.4. Esmane materjal (primary material) – materjalid, mida on kasutatud objekti originaalkonstruktsioonis.

B5.5. Teisene materjal, sekundaarne materjal (secondary material) – materjal mis on lisatud objekti tema kasutusaja jooksul.

B5.6. Kasutusaeg (working life) – ajavahemik objekti valmistamisest kuni tema kasutusest kõrvaldamiseni.

B5.7. Vananemine (ageing) - materjalide füüsikalise - keemiliste omaduste muutumine erinevate endogeensete ja eksogeensete tegurite toimel, mis mõjutab materjalide säilivust.

B5.7.1. Kahjustumine (deterioration) – kahjustusprotsesside tulemusena toimuvad muutused objektide materjalides või struktuuris, mis vähendavad nende säilivuskvaliteeti.

B5.7.1.1. Kahjustusprotsessid (deterioration processes) – füüsikalised, keemilised, mehaanilised ja bioloogilised protsessid mis mõjutavad objektide materjale ja struktuure.

B5.7.1.1.1. Kahjustuste kumulatiivsus (cumulative)- mingi objekte kahjustava teguri (valgus, saasteained) toime kuhjumine ajas.

B5.7.2. Stabiilne objekt, püsiv objekt (stable object) – objekt, mille seisund ei muutu.

B5.8. Teabeterviklus (informational integrity) - hõlmab neid artefakti olulisi tunnuseid, mis määratlevad ta kui teistest selgelt eristatava tervikliku objekti.

B5.8.1. Säilivuskvaliteet (preservation quality) - objekti omadus säilitada teabeterviklus ja käideldavus ettenähtud aja kestel.

B5.8.2. Käideldavus (availability) - artefakti võime täita talle ettenähtud funktsioone. Käideldavus väljendab objekti kättesaadavust ja kasutuskõlblikkust.

C. Artefaktide väärtus

C1. Väärtus (value) – üldised ja püsivad kvaliteedid, mis on inimese seisukohast olulised ja tähenduslikud. Väärtusi tajutakse soovitatavana ja nendega õigustatakse suhtumist ja käitumist. Avalduvad normides ja ettekirjutustes ning tõekspidamistes ja eesmärkides. Väärtuste süsteem on ajalooliselt kujunenud ning sõltub ühiskonnast.

C1.1. Tähtsus, olulisus, väärtuslikkus (significance)– ajaloolised, esteetilised, teaduslikud ja sotsiaalsed väärtused, mida objekt või objektide kogu omab mineviku oleviku või tulevikupõlvkondadele.

C1.1.1. Tõestusväärtus (evidential value) – objektide väärtus nende looja päritolu, funktsioonide ja tegevuse tõendina. Võimaldab tõendada faktide ja sündmuste toimumist.

C1.1.2. Informatsiooniline väärtus, teabeväärtus (informational value) – väärtus, mis on seotud objektides leiduva informatsiooniga ja selle kasutamisega uurimisallikana.

C1.1.3. Omaväärtus (intrinsic value, artifactual value)- objekti esemeline, rahaline, sümboolne või hingeline väärtus, mis ei tulene otseselt selle sisust, vaid on seotud vanuse, kasutusviisi, loomistingimuste jms.

C1.1.4. Administratiivne väärtus (administrative value) – objekt on oluline mingi organisatsiooni tegutsemiseks või toimingute tagamiseks. Näiteks arhitektuurijoonised ja plaanid ehitiste parandamisel, kaardid maastiku, ökosüsteemide ja püroloogiliste objektide muutuste kindlakstegemisel jms.

C1.1.5. Seoseväärtus (associational value) – objektid on seotud väljapaistvate isikute, kohtade, sündmuste või rühmitistega.

C1.1.6. Rahaline väärtus, turuväärtus (monetary value, market value) – objekti praegune turuväärtus. See väärtus võib väga kiiresti muutuda.

C1.1.7. Ajalooline väärtus (historic value) – objekt või paik on mõjutanud või on mõjutatud ajaloolise isiku, sündmuse, arengujärgu poolt.

C1.1.8. Esteetiline väärtus (aesthetic value) – meeltetajuga (nägemine, kuulmine, kompamine, heli, maitse, lõhn) seotud aspektid, milledele on kehtestatud kindlad kriteeriumid. Need kriteeriumid võivad võtta arvesse hinnatava objekti või maastiku vormi, mõõtmeid, värvi, tekstuuri ja materjali, lõhnasid ja helisid mis on seotud paiga ja selle kasutamisega.

C1.1.9. Sotsiaalne väärtus (social value) - objekti või koha hingelised, traditsioonilised, majanduslikud, poliitilised või rahvuslikud omadused, mida hinnatakse mingi isikute või kogukondade poolt. Sotsiaalsete väärtuste hulka kuuluvad tänapäevased kultuuri väärtused.

C1.1.10. Sümbolne väärtus (symbolic value) - kultuuripärand kannab ühiskonna või indiviidi jaoks olulist tähendust, talitleb tetud märgi ja/või tekstina.

C1.1.11. Looduslik olulisus (natural significance) – ökosüsteemide, bioloogilise mitmekesisuse ja geomitmekesisuse olemasolu olulisus, omaväärtus või informatsiooniline, sotsiaalne, esteetiline ja elu toetav väärtus praegustele ja tulevatele põlvkondadele.

C1.1.12. Majanduslik väärtus (economic value, economic value of heritage) – omadused mis muudavad kultuuripärandi ühiskonnale ja indiviidile majanduslikult oluliseks.

C1.1.12.1. Kasutusväärtus (use value) – käesoleval ajal kultuuriväärtusest tulenev otsene majanduslik tulu.

C1.1.12.2. Mittekasutusväärtuseks (nonuse value) – kultuuripärandist saadav tulu, mis ei eelda kultuuripärandi kasutamist.

C1.1.12.2.1. Eksistentsiväärtus (existence value) - inimesed väärtustavad pärandi olemasolu isegi siis, kui nad otseselt seda ei kasuta

C1.1.12.2.2. Valikuväärtuseks (option value) – võimalus saada kultuuripärandist tulu tulevikus.

C1.1.12.2.3. Pärandiväärtus (bequest value) – inimesed tahavad teatud kultuuriväärtusi pärandada tulevatele põlvkondadele

C 2. Esmane väärtus (primary value) - dokumentide sisuline väärtus nende loomise tinginud tegevuse edasiseks tagamiseks

C2.1. Teisene väärtus, arhiiviväärtus (secondary value, archival value) - dokumentide sisuline väärtus üksikisikute või organisatsioonide jaoks, kes ei ole nende loojad.

C 2.1.1. Arhiiviväärtus (archival value) – avaliku arhiivi poolt hindamise käigus arhivaalile omistatud väärtus. Arhiiviväärtusega arhivaale säilitatakse alaliselt.

C2.2. Rahanduslik väärtus, finantsväärtus (fiscal value, financial value) - dokumentide esmane väärtus finantstoimingute teostamiseks ja nende tõendamiseks.

C2.3. Juriidiline väärtus (legal value) - dokumentide esmane väärtus õiguslike toimingute teostamiseks või nende seaduslikkuse tõendamiseks

C3. Rariteetsus (rarity) – haruldus, vähesel määral leiduvus, teistest omataolistest millegi poolest erinev objekt.

C4. Autentsus (authenticity) - Objekti ei ole võltsitud, oluliselt muudetud. Objekt on säilitanud terviklikkuse ja unikaalsuse.

C4.1. Terviklus (integrity) – objekt on säilinud ilma tahtlike või juhuslike muudatusteta, mis takistaksid tema tajumist originaalina.

C4.1.1. Võltsing (fake) – originaalobjekti koopia, mis on valmistatud eesmärgiga, et seda käsitletakse ehtsana.

C4.1.2. Imitatsioon (imitation) – originaalobjekti koopia, mille valmistamise eesmärgiks ei ole olnud selle esitamine originaalobjektina.

D. KOGUD, KOGUDE KORRALDUS

D1. Rahvuslik inforessurss (national information resources) – kõik antud riigi territooriumil kasutatavad infoallikad.

D1.1. Rahvuskogu, rahvuslik hajuskogu (national distributed collection) - rahvusele tähenduslike objektide kogum, mida riik haldab elanikkonna hüvanguks, kultuuri kõikide külgede arendamiseks. Sisaldab kultuuripärandi kogusid ja objekte, mis kuuluvad erinevatele organisatsioonidele ja isikutele.

D.2. Teabeasutus (collecting institutions, memory institutions, knowledge institutions, cultural heritage institutions) - organisatsioonid, mis tegelevad peamiselt info kogumise, säilitamise, töötlemise ja transmissiooniga. Teabeasutuste hulka kuuluvad raamatukogud, arhiivid, muuseumid, meediaarhiivid, uurimisasutused jm organisatsioonid.

D2.1. Kogu, kollektsioon (collection) – grupp omandatud objekte, millede valikul on kasutatud kindlaid kriteeriume ning mida säilitatakse vastavas teabeasutuses.

D2.1.1. Põhikogu, tuumkogu (core collection, basic collection, basic level collection, basic stock) – 1) objektid mis on vajalikud asutuse kogude poliitikas kirjeldatud eesmärkide saavutamiseks. 2) algne kogu ümber mille muuseum on loodud. 3) ühe või mitme valdkonna põhiteadmused pakkuv kogu.

D3. Kogude arendamine, kogude kujundamine (collection development) - tegevusvaldkond, mis hõlmab kogude planeerimist, rajamist, täiendamist ja hooldamist.

D3.1. Kogumispoliitika (collecting policy, collections policy, collections statement) – määratleb kriteeriumid, mida kasutatakse objektide hankimisel. Määratleb mida kogutakse, kuidas kogutakse ja põhjused miks mingid objektid liidetakse kogudega

D3.2. Kogude korraldus, kogude haldamine (collection management) – objektide säilitamise, kättesaadavuse tagamise ja kasutamisega seotud põhimõtted ja menetlused teabeorganisatsioonis. Kogu(de) poliitika elluviimiseks vajalike toimingute planeerimine ja teostamine

D3.2.1. Kogude poliitika (collection policy) - strateegia, et efektiivselt kasutada olemasolevaid ressursse kogude arendamiseks.

D3.2.2. Koguhoidja, kogu korraldaja (collection manager) – isik, kes vastutab kogude korralduse eest teabeasutuses.

D3.2.3. Varahoidja, kuraator (curator) – 1) kogu, kogude kuraator on muuseumi personali liige, kes vastutab ühe või kõikide kogude korraldusega seotud küsimuste eest. 2) näituse kuraator vastutab objektide valiku ja näituseks organiseerimise eest.

E. SÄILITUSKORRALDUS

E1. Uuendamine (regeneration) – piirkonna arendamine ja edendamine, mille tulemusena paranevad kultuurilised, majanduslikud, keskkondlikud ja sotsiaalsed tingimused.

E.1.1. Pärandi korraldus (heritage management) – poliitika ja tegevusviisid, mis on seotud ajaloolise, loodusliku või teadusliku väärtusega objektide või paikkondade säilitamise, dokumenteerimise, interpreteerimise ja tutvustamisega.

E2. Säilitamine (preservation) - kõik tegevused, millede eesmärgiks on aeglustada objektide vananemist, takistada nende lagunemist ja pikendada nende kasutusaega.

E2.1. Ennetav säilitamine (preventive preservation, preventive conservation, passive conservation) – säilitustegevused, millede eesmärgiks on maksimaalselt aeglustada kogude vananemist, kusjuures objekte otseselt ei töödelda. Peamisteks strateegiateks on keskkonnaningimuste kontroll, hoiustamise, eksponeerimise ja käsitsemise parandamine.

E2.2. Korrektiivne säilitamine (remedial preservation) – objektide seisundi parandamine nende otsese mõjutamisega. Korrektiivse säilitamise alla kuuluvad konserveerimine ja restaureerimine.

E3. Säilitamine ja kasutamine (preservation and access) - mõiste mis kirjeldabki säilitamise ja kasutamise lahutamatu seost. Säilitamine on oluline kasutamise jaoks ja kasutamine omakorda õigustab vahendite kulutamist säilitamisele. Tegemist on osaliselt vastandlike ülesannetega, millede edukas ühildamine nõuab institutsioonilt huvide tasakaalustamist, prioriteetide kehtestamist ja nappide ressursside arukat paigutamist.

E4. Säilituskorraldus (preservation management, preservation administration) - arendab ja viib ellu põhimõtteid, tegevusi ja viise, mis võimaldavad teabeasutusel suurendada objektidele ja kogudele juurdepääsu nende säilitamisega vastavalt ettenähtud ajale

E4.1. Korrastamine (maintenance) – 1) administratiivsete ja tehniliste ettevõtmiste kompleks, mille eesmärgiks on hoone või objekti hoidmine sellises seisundis, et ta suudab täita ettenähtud funktsioone. 2) korrastusüksuste loomine vastavalt arhiivi hierarhilisele struktuurile.

E.4.2. Säilituskorraldaja (preservation manager, preservation administrator) - teabeasutuse töötaja, kes vastutab säilituskorralduse eest. Säilituskorraldaja põhifunktsioonideks on säilitusosakonna või säilituskavasse kuuluvate tegevusvaldkondade juhtimine, säilitamise kavandamine ja korraldus kogu teabeasutuses, informatsiooni vahendamine teabeasutuse ja laiemal avalikkuse vahel, osalemine regionaalsetes ja riiklikes säilitusprogrammides.

F. SÄILITAMISE KAVANDAMINE

F1. Säilitamise kavandamine (preservation planning) - süstemaatiline info kogumise ja analüüsimise protsess ning säilitustegevuste tulevikku suunatud plaanimine.

F1.1. Säilituskava (preservation plan) - kirjalikult fikseeritud säilitamise juhtdokument, kus on püstitatud institutsiooni säilitusalased eesmärgid, analüüsitud olemasolevat olukorda ja pakutud välja strateegiad eesmärkide saavutamiseks. Säilituskava määratleb tegevuste järjestuse suhteliselt lühikeseks perioodiks, tavaliselt mõneks aastaks.

F2. Poliitika (policy) – mingi valdkonna põhiprintsiibid, enamikul juhtudest kirjalikult fikseeritud.

F2.1. Säilituspoliitika (preservation policy) - fikseerib kirjalikul kujul antud organisatsiooni kohustused ja juhtprintsibid säilitamise alal, nende seose asutuse üldsihtidega ning üldreeglid nende sihtide saavutamiseks. Poliitikat mõistetakse antud kontekstis kui kindlat teguviisi või tegutsemise meetodit, mis on valitud alternatiivsete hulgast ja mille eesmärgiks on juhtida ja piiritleda praeguseid ja tulevaseid otsuseid. Säilituspoliitika võib olla institutsionaalne, regionaalne, riiklik ja rahvusvaheline.

F2.2. Konserveerimispoliitika (conservation policy) - kehtestab põhiprintsiibid, millede eesmärgiks on tagada ajalooliste objektide, hoonete, mälestiste või paikkondade säilimine tulevikus.

F2.3. Missioon (statement of purpose, mission statement) - kajastab seda, milleks organisatsioon on ellu kutsutud, kelle või mille vajadusi ta rahuldab. Sisuliselt määratletakse missiooniga organisatsiooni tegutsemise üldine põhjus.

F2.4. Visioon (vision) - vaade organisatsiooni tulevikule, kontseptsioon sellest, milliseks organisatsiooni tahetakse arendada. Visioon peegeldab organisatsiooni strateegilisi kavatsusi, olles mõttekujutus soovitud tulevikuseisundist.

F2.5. Soovitused, juhised (guidelines) – nõuanded poliitika rakendamiseks.

F3. Avalikkuse teadlikkus (public awareness) – mittespetsialistidest koosneva laiemal üldusel suhtumine antud säilitusküsimusse

G. Säilitusuuringud

G1. Kaardistamine (mapping) – mingi piirkonna teaberessursside või kogude hulga ja tähtsuse kindlaksmääramine.

G1.1. Säilitusuuring (preservation survey, conservation assessment, general conservation survey) - igasuguse säilituskorralduseks vajamineva informatsiooni hankimine. Säilitusuuringu eesmärgiks on hinnata teabeasutuse poliitika, protseduuride, hoonete, hoiustamise, keskkonna, ohuplaneeringu ja personali mõju objektide seisundile.

G2. Keskkonnatingimuste uuring (environmental survey) – säilituskorralduseks vajamineva teabe hankimine keskkonnatingimuste kohta.

G2.1. Keskkond (environment) - teatud tingimuste, elutu ja elusa looduse ning inimühiskonna tegurite kompleks, mis mõjutab objektide säilivuskvaliteeti.

G2.1.1. Sise- ehk endogeenne keskkond (endogenous environment) - iseloomustab ennekõike artefaktide valmistamiseks kasutatud materjalide keemilis-füüsikalisi omadusi, kõrvõimalikke lisandaineid jms.

G2.1.2. Väliskeskkonna makrotasand (macrolevel of exogenous environment) - mõjutab artefaktide vananemise kiirust mitte vahetult, vaid läbi meso- ja mikrotasandi. Makrotasandi moodustavad kaudsemad, eelkõige looduslikud, majanduslikud, demograafilised, tehnoloogilised, kultuurilised jt. lokaalse või globaalse toimega tegurid.

G2.1.3. Väliskeskkonna mesotasand (mesolevel of exogenous environment) - iseloomustab vahepealset keskkonda, mille tegurid mõjutavad artefaktide seisundit läbi mikrotasandi ja mida omakorda mõjutab jällegi makrotasand. Tegemist on lokaalse keskkonnaga, mis iseloomustab peamiselt kogude taset (hoiuruum, hoone jms). Peamised mesokeskkonna tegurid on: hoiustamine, artefaktide kasutuskord, konserveerimine – restaureerimine, vandalism, vargused, hooletus käsitlemisel ja loodusõnnetused ning avariid.

G2.1.4. Väliskeskkonna mikrotasandi (microlevel of exogenous environment) - keskkonnategurid, mis vahetult mõjutavad artefaktides toimuvaid kahjustumisprotsesse. Sellisteks olulisteks keskkonnateguriteks on: temperatuur, niiskusesisaldus, valgus, saasteained, vibratsioon, elektromagnetväljad.

G.2.2. Keskkonnatingimuste analüüs (analysis of environmental conditions) – objektide hoiustamiseks kasutatavate hoonete ja ruumide ülevaatus ning keskkonnatingimuste seire.

G.2.2.1. Ehitise uuring (building survey) – ehitise üksikasjaline inspeksioon, et määrata kindlaks selle konstruktsioon, seisund ja sisekeskkond.

G.2.2.1.1. Ohustatud hooned (buildings at risk) – hooned mis loetakse peale kindla geograafilise paikkonna või ehitiste tüüpide uuringut ohusatud hulka kas hooletuse või lagunemise tõttu.

G.2.2.2. Seire, monitooring (monitoring) - keskkonna seisundi teatud parameetrite plaanipärane ja pidev jälgimine.

G.2.2.2.1. Seirekava (climatic monitoring program) – dokument, mis sisaldab keskkonnatingimuste analüüsiga seotud informatsiooni.

G2.2.3. Kliimatsoon (climatic zone) – kliimatsooni moodustavad ruumid, milles temperatuur ja õhuniiskus on sarnase väärtusega ning varieeruvad ühtemoodi.

G2.2.3.1. Säilitusindeks, PI (preservation index, PI) - statistiline näitaja, mis iseloomustab püsiva temperatuuri ja õhuniiskuse kombinatsiooni mõju materjalide keemilise lagunemise kiirusele.

G2.2.3.2. Kaalutud säilitusindeks (time weighted preservation index, TWPI) - statistiline näitaja, mis iseloomustab pidevalt muutuva temperatuuri ja õhuniiskuse kumulatiivset mõju orgaaniliste materjalide keemilisele lagunemisele.

G3. Kogude seisundi uurimine (collection survey, condition survey, deterioration survey) – 1) igas säilitusüksuses toimunud ja toimuvate kahjustusprotsesside iseloomu ja ulatuse kindlaksmääramine. Selleks kasutatakse erinevaid meetodeid. 2) terviklike kogude uurimine hoolduse ja säilitusprioriteetide kindlakstegemiseks.

G3.1. Tervet kogu haaravad uuringud, kõiksed uuringud (total survey) - vaadatakse läbi ning hinnatakse eraldi kogu iga objekt. Suurte kogude korral on see väga töö- ja ajamahukas. Kasutatakse väikeste, väärtuslike kogude või suuremate kogude mõnede osade uuringutel. Sellisel juhul langeb valim kokku üldkogumiga ning puudub vajadus statistiliste meetodite kasutamise järele otsustuste tegemisel.

G3.2. Ekspert hinnangud (expert judgement) - Ekspert hinnangutel baseeruvad uuringud. Uuritavaid kogusid hästi tundvad eksperdid hindavad kogu seisundit.

G3.3. Statistilised uuringumeetodid (statistical methods) – suurest hulgast objektidest (üldkogum) uuritakse ainult kindlat osa (valim) ja selle põhjal tehakse järeldusi üldkogumi kohta. Võimaldab suure arvu objektide korral piirduda väikse osa hindamisega.

G3.3.1. Lihtne juhuvalik (simple random sampling) - üldkogumisse kuuluvaid objekte valitakse valimisse mingi juhusliku mehhanismi alusel ning valimise sattumise tõenäosus on kõigi objektide jaoks üks ja sama.

G3.3.2. Süstemaatiline valik (systematic sampling) - üldkogumisse kuuluvate objektide valik valimisse toimub fikseeritud sammu tagant loendist, riulilt, kapist jne. Lugemist alustatakse nimestiku juhuslikult valitud kohast.

G3.3.3. Kihitvalik, startifitseeritud valik (stratified sampling) - Üldkogum jaotatakse teatud tunnuste alusel osadeks ja iga kihi sees tehakse lihtne juhuslik valik. Kihitunnuse väärtus peab iga objekti jaoks olema teada, samuti peab olema teada objektide loetelu kihi sees.

G3.4. Seisund (condition) - iseloomustab objekti või ehitise terviklikkust ja kahjustusi.

G3.4.1. Seisundi kontroll (condition checks) – objektide seisundi regulaarne kontrollimine võimalike probleemide kindlakstegemiseks.

G3.4.2. Seisundi aruanne, teatis (condition report) – fikseerib objekti seisundi, kasutatakse konserveerimisvajaduste hindamisel ning seisundi muutuste fikseerimiseks.

G3.4.3. Kahjustusprofiilid (damage profile) näitavad erinevatele objektigruppidele iseloomulikke kahjustustüüpe.

G3.5. Hindamine (evaluation, assessment) – materjali või protsessi seisundi, sobivuse või tõhususe määramine.

G3.5.1. Kogude hindamine (curatorial assessments) – kogude üldise seisundi hindamine nii konserveerimise, kui ka üldise organisatsiooni aspektist.

G4. Organisatsiooni analüüs (analysis of organization) - uuring, mille eesmärgiks on saada ülevaade säilitusfunktsioonide täitmisest teabeasutuses. Organisatsiooni analüüs hõlmab neli peamist valdkonda, mille tulemused on aluseks säilitamise kavandamiseks ja ümberkorraldamiseks:

- missioon, üldine poliitika;
- erinevate tegevuste ja protseduuride mõju säilitamisele;
- personal;
- säilitusressurssid.

G4.1. Säilitusressurssid (preservation resources) – seadmed, hooned, inimesed, rahalised vahendid, informatsioon.

G4.1.1. SWOT – analüüs (SWOT – analysis) - organisatsiooni tugevuste, nõrkuste, võimaluste ja ohtude omavahelisi seoseid uuriv protsess, millega otsitakse strateegilist sobivust väliste keskkonnafaktorite ja sisemiste ressursside kokkusobitamiseks (eesmärkide, ressursside, missiooni ja konkurentsituatsiooni sobivus).

G4.1.2. Pehmeate süsteemide metodoloogia (soft systems methodology, SSM) - Peter Checklandi poolt loodud süsteemianalüüsi metodoloogia komplekssete juhtimissüsteemide uurimiseks, mis ei ole täpselt defineeritavad ja kus inimkomponent mängib otsustavat rolli.

G4.1.3. Säilitamise hindamine (preservation assessment) – säilitustegevuste analüüs antud organisatsioonis.

G4.1.3.1. Ennetava konserveerimise näitajad (preventive conservation indicators) – ICCROM-i poolt 1998. aastal väljatöötatud enesehindamise vahend ennetava konserveerimise olukorra hindamiseks muuseumis, mis koosneb 33 küsimusest millele vastakse jah/ei. Kokkuvõttev tabel aitab visualiseerida ennetava konserveerimise programmi olukorda asutuses ja leida need valdkonnad mis vajavad edendamist.⁹

H. Ohuplaneering

H1. Oht (danger) – ebasoodne olukord, mille mõjul võib tekkida objektidele kahjustusi, kiireneneda nende vanamine, häiruda süsteemide toimimine ja tekkida inimestele vigastusi ja tervisekahjustusi.

H1.1. Ohutegur (hazard) – kahjustuste võimalik tekitaja.

H1.1.1. Stiihiline oht (spontaneous hazard) – ohud, mis tulenevad mingist looduslikust jõust või ka inimvigadest.

H1.1.2. Ründed (attacks)- ohud, mis lähtuvad sihilikult tegutsevatest inimestest.

H1.2. Ohtlik olukord (hazardous situation) – olukord, kus objektid või inimene satuvad ohtu.

H1.3. Ohustatu (exposed to hazard) – ohtlikus olukorras olevad objektid, inimesed või süsteemid.

⁹ Vt näiteks: <http://www.pc-strat.com/indicators.htm>

H1.4. Ohutus (safety) – keskkonna, süsteemi või seadme omadus toimida nii et see ei põhjusta kahjustusi objektidele, süsteemidele või inimestele. Ohutuse mõõtmisel kasutatakse riski mõistet.

H2. Risk (risk) - võimalike kahjustuste tekkimise tõenäosus ohtlikus olukorras. Riski suurust hinnatakse tagajärje raskuse ja ohu realiseerumise tõenäosuse suhtes.

H2.1. Nullrisk (zero risk) – olukord kus kahjustusi ei saa tekkida. Täieliku ohutuse korral on risk null. Reaalses olukorras on nullrisk saavutamatu.

H2.1. Objektivne risk (objective risk) – statistiline suurus mis leitakse toimunud õnnetusjuhtumite või kahjustuste analüüsi alusel.

H2.3. Subjektivne risk (subjective risk) – inimese riskihinnangud, mis sageli erinevad objektivsest riskist. Inimestele on omane alahinnatasagedasi, igapäevaseid riskitegureid ja ülehinnata harvaesinevaid ja emotsionaalseid riske.

H2.4. Riskihaldus, riskide haldmine (risk management) - süstemaatiline tegevus riski kindlaksmääramiseks ja vähendamiseks. Riskide haldamine koosneb riskianalüüsist, riskitaseme määramisest ja riski vähendamiseks ettevõetavatest abinõudest. Riskihalduse eesmärgiks on olemasolevate ressursside kasutamine üldise riski minimeerimiseks.

H2.4.1. Hinnang, hindamine (assessment) – otsustamine (otsustus) tuginedes praegusele informatsioonile ja mineviku kogemusele eesmärgiga kergendada tulevikusündmuste prognoosimist või tegevuste kavandamist.

H2.4.2. Riski hindamine (risk assessment) – ohtliku olukorraga seotud kahjustuste, vananemise kiirenemise, süsteemihäirete ja vigastuste tõenäosuse ja tagajärgede raskuse hindamine. Riski hindamine koosneb riskianalüüsist ja riskitaseme määramisest ehk evalveerimisest.

H2.4.2.1. Riskianalüüs (risk analysis) - võimalike ohtude identifitseerimine ja nende mõju prognoosimine.

H2.4.2.1.1. Ohtude hindamine (hazard assessment, release assesement) - selgitatakse välja ohud - kirjeldatakse ja püütakse hinnata materjalide, tegevuste või sündmuste potentsiaalset objekte või funktsioone kahjustavat mõju.

H2.4.2.1.2. Kokkupuute hindamine (exposure assessment) – kirjeldatakse ja hinnatakse mõjutuse intensiivsust, sagedust ja kestust.

H2.4.2.1.3. Tagajärgede hindamine (consequence assessment) – kirjeldatakse ja hinnatakse võimalikke toimeid objektidele.

H2.4.2.1.4. Riskihinnang (risk estimation) – summeeritakse eelnevad staadiumid ja antakse riskihinnang. Riski suuruse hindamine.

H2.4.3. Riskitaseme määramine e. evalveerimine (risk evaluation) – otsustus riski õigustatuse kohta. Hinnatakse seda, milline risk on antud situatsioonis vastuvõetav.

H2.4.4. Riski vähendamine (risk reduction) – ettevõtmised kahjulike tagajärgede tekke tõenäosuse ja võimalike kahjude vähendamiseks.

H3. Ohuplaneering (disaster planning) planeerimisprotsess, mille käigus töötatakse välja ohuplaan.

H3.1. Ohuplaan, hädaolukorra plaan (disaster plan, emergency plan) - kirjalikult fikseeritud juhend tegutsemiseks loodusõnnetuste ja avariide korral. Sisaldab võimalike õnnetuste poolt

tekitatavate kahjustuste kirjelduse, täpsed tegutsemisjuhendid, kogude päästmise järjekorra, tõkestusmeetmete kirjelduse jne.

H3.1.1. Ennetusmeetmed (preventive measures) Ennetusmeetmed peaksid ennetama võimalike õnnetuste toimumist. Ennetusmeetmete hulka kuulub detailne hoonete ja ruumide ülevaatus, aga ka igapäevaste tegevuste analüüs.

H3.1.2. Valmisolek (preparedness) Valmisolek hõlmab üldist valmisolekut õnnetusteks – kogude prioriteetsuse määramist, vajaliku varustuse muretsemist, lepingute sõlmimist transpordifirmadega, külmutuseadmete omanikega, aga samuti ohuplaani olemasolu, personali treenimist jms.

H3.1.3. Reageerimine õnnetusele (response) - Õnnetustele reageerimise tegevused peavad olema kirjeldatud ohuplaanis. Õnnetustele reageerimine käsitleb teavitamise ja tegutsemise korda kõige tõenäolisemate õnnetuste korral ning sisaldab järgmiseid protseduure:

- teavitamine;
- õnnetuse esmane likvideerimine;
- inimeste ja objektide evakueerimine õnnetuskoldest;
- kahjustuste ulatuse kindlaksmääramine;
- objektide märgistamine;
- objektide ümberpaigutamine;
- keskkonnatingimuste kontrolli taastamine kahjustatud ruumides/hoones;
- õnnetuse pidev dokumenteerimine.

H3.2. Päästetööd, päästeoperatsioon (salvage operation) – objektide eemaldamine potentsiaalselt ohtlikust keskkonnast või situatsioonist.

H3.3. Taastamine, taastamistööd (recovery measures) – ettevõtmised objektide, ruumide ja süsteemide endise olukorra taastamiseks. Taastamistööd fikseeritakse ohuplaanis. Taastamistööd jagunevad kohesteks ja pikaajalisteks. Taastamissettevõtmiste hulka kuuluvad: pakkimine, kuivatamine, puhastamine, külmutamine, konserveerimine, hoiuruumide taastamine, tagajärgede hindamine jms.

H3.3.1. Taastamistöde kava (salvage plan) – kava mis kirjeldab taastamistöid pelale õnnetuse juhtumist.

I. JULGEOLEK

I1. Julgeolek (security) - inimestele ja objektidele turvalise keskkonna loomine kõige laiemas mõttes, tähendab võimalikult täielikku kaitstust kõikvõimalike õnnetuste ja kahjustuste eest.

I1.1. Julgeolekukava (security plan) – kava, mis kirjeldab organisatsiooni julgeolekustarteegiat. Julgeolekukavas leidub:

- teave hoone julgeolekusüsteemide kohta;
- teave ruumidesse sissepääsu kohta (kellel on juurdepääs, kelle käes on võtmed, kus hoitakse varuvõtmeid, kes ja kuna muudab uksekoode jms);
- julgeoleku seisukohalt oluliste juhendite koopiad (kogude kasutamise eeskirjad, kogude haldamise poliitika jms);
- nimekiri kasutuselevõetud ennetusmeetmetest;
- protseduurid teavikute olemasolu kontrolliks;
- tegutsemisjuhendid (kuidas reageerida varguse avastamisel, mida teha vägivaldse küllastajaga jms).

I1.2. Perimeetri kaitse (perimeter protection) – julgeolekumeetmed, füüsilised ja elektroonilised mis on paigaldatud hoone või valduse piiridele.

I1.3. Järevalve, seire (surveillance) – kogude julgeoleku tagamiseks toimuv vaatlus, kas otseselt inimeste poolt või vaatlusseadmete vahendusel (videovalve).

I1.3.1. Automaatne valve, seire (automated surveillance) – valve mida teostatakse elektrooniliste valveseadmetega, näiteks sisetelevisioon, videovalve.

I2. Barjäär (barrier) – füüsiline struktuur, mis väldib või takistab külastajatel puutuda näitusel olevaid objekte.

I3. Turvaline (safe) – ruum või kapp, mis on füüsiliselt piisavalt tugev et seista vastu rünnetele.

I4. Märgistamine (labelling) – identifitseerimistähise, tavaliselt inventarinumbriga kandmine kas otse objektile või objekti külge kinnitatud sildile.

I4.1. Märgis, tähis (mark, label) – kogus olevale objektile kantud identifitseerimistähis.

I4.1.1.1. Elektrooniline märgistamine (electronic labeling) – elektrooniliselt loetavate märkiste kandmine objektidele.

J. OTSUSTAMINE JA SÄILITUPRIORITEEDID

J1. Otsustus, otsus (decision) – teadmistel baseeruv valik erinevate variantide vahel. Otsustamisprotsess kui tegevus koosneb vähemalt neljast etapist:

- probleemi selgitamine
- alternatiivsete lahendite väljatöötamine
- parima alternatiivi valimine ehk otsustamine
- valitud alternatiivi rakendamine

J1.1. Otsustuspuu (decision tree) – otsustusprotsessi analüüsi meetod lähtudes võimalikest tulemustest.

J2. Selekteerimine, väljavalik, valik (selection) – valimine erinevate võimaluste vahel läbi otsustusprotsessi kasutades valikukriteeriume. Valik toimub teabeasutuste väga erinevates tööloikes – objektide hankimisel, mikrofilmimisel, digitaliseerimisel, konserveerimisel jne

J2.1. Säilitusprioriteedid (preservation priorities) - objektide, tegevuste või probleemide suhteline tähtsus säilitusprojekti, -tegevuse või -situatsiooni raames. Tegemist on objektide, tegevuste või probleemide reastamisega nende tähtsuse või olulisuse järgi. Prioriteedid on alati suhtelised, kuna erinevas kontekstis võib *tähtsus* olla määratletud erinevalt.

J2.1.1. Prioritiseerimise süsteem (prioritization system) - kogum protseduure, mudeleid ja muid komponente, mida kasutatakse prioritiseerimisprotsessis.

J2.2. Punane nimestik (red list, red register) – ohustatud objektide nimestik, millele mõnel juhul on lisatud veel andmed nende seisundi, ohutegurite jms kohta.

J2.2.1. Punane raamat (red book) – trükisena ilmunud punane nimestik, sageli kasutatakse neid ka samas tähenduses.

K. SÄILITUSMEETODID

K1. Konserveerimine (conservation) - vananemise aeglustamiseks kasutatavad füüsikalised ja keemilised meetodid, millede korral mõjutatakse otseselt objekte.

K1.1. Integreeritud konserveerimine (integrated conservation) – konserveerimisprojekti läbiviimiseks haaratakse erinevad erialad ja kogemused.

K1.2. Korrektiivne konserveerimine (remedial conservation) – töötlemine, mis võetakse ette objekti stabiliseerimiseks ja /või varasemate kahjustuste likvideerimiseks.

K 2. Restaureerimine, ennistamine (restoration) – objektide töötlemine, mille eesmärgiks on taastada, rekonstrueerida see võimalikult esialgsel oletataval kujul.

K3. Renoveerimine, uuendamine, kohandamine (renovation, refurbishment, adaptation) - objektides, eriti ehitistes, tehtud muutusi eesmärgiga parandada nende füüsilist seisundit, tagamaks tänapäevastele nõuetele vastava kasutuse, kusjuures varasema seisundi saavutamine ei ole oluline.

K4. Rekonstrueerimine (reconstruction) – objekti kujuteldava originaalse seisundi taastamine, mis baseerub dokumentaalsel või materiaalsel tõenditel originaaltunnuste kohta. Rekonstruktsioon võib haarata ka originaalmaterjale. Rekonstruktsioonid peavad olema originaalist kergesti eristatavad ja eemaldatavad.

K5. Dokumenteerimine (documentation) – protsess mille käigus fikseeritakse säilitamise seisukohast oluline informatsioon objektide ja kogude seisundi, keskkonnatingimuste, konserveerimisprotseduuride jms kohta. Dokumenteerimise eesmärgiks on aidata kaasa kultuuripärandi säilitamisele ja kasutamisele, suurendades teadmisi objekti esteetiliste, kontseptuaalsete ja füüsiliste omaduste kohta.

K5.1. Konserveerimisdokumentatsioon, töötlemisdokumentatsioon, konserveerimisprotokoll (treatment report, conservation record) – kajastab objekti konserveerimistöölusi, alates kõikidest uuringutest, kasutatud protsessidest ja materjalidest ning lõpetades tulemustega. Kirjalikule osale lisanduvad harilikult ka joonised ja fotod.

K6. Protsess (process) – tegevuse moodustavate etappide rida.

K6.1. Protseduur (procedure) – kindlakääratud viis mingi protsessi läbiviimiseks. Harilikult ka kirjalikult fikseeritud.

K6.1.1. Tehnilised võtted, menetlusviis (technique) – mingi protseduuri läbiviimiseks kasutatavad meetodid.

K6.1.2. Konserveerimistöötlus (conservation treatment) – objekti füüsikalise-keemilise muutmise protsess, mille eesmärgiks on selle säilitamine.

K6.1.2.1. Konserveerimistehnika (conservation technique) – kindel protseduur, mida kasutatakse konserveerimistöötlusel.

K6.1.2.2. Konserveerimisarheoloogia (conservation archeology) – arheoloogiliste tehnikate kasutamine ajalooliste ehitiste ja mälestiste uurimiseks ja konserveerimiseks.

K6.1.3. Vaatlused, uuringud (examination technique) – protsess, mida tehakse enne konserveerimist ja konserveerimise ajal eesmärgiga saada ajaloolist või tehnilist informatsiooni, mida kasutatakse edasiste töötluste kavandamisel.

K6.1.3.1. Analüüs (analysis) – objekti või materjali uurimine keemiliste ja füüsikaliste meetoditega. Viiakse läbi, et identifitseerida materjale, milledest objekt on valmistatud, tehnoloogiaid, kahjustusi, varasemaid töötlemismeetodeid jms.

K6.1.3.1.1. Proov (sample) – osa objektist, mis eemaldatakse uuringuteks või eraldi arhiveerimiseks. Proov peab olema isloomulik analüüsitava materjalile.

K6.1.3.1.2. Mittedestruktiivne analüüs (non-destructive analysis, non-destructive testing) – objekti või materjali koostise või omaduste kindlaksmääramine ilma proovivõtmiseta või pinna puhastamiseta.

K6.1.3.1.3. Kiirendatud vanandamine (accelerated ageing) – näidise lagunemisaja vähendamine hoidmisega märksa äärmuslikemates tingimustes võrreldes normaalsete hoiutingimustega, näiteks kõrgema temperatuuri, õhuniiskuse või saasteainete kontsentratsioonide juures. Kui reaktsioonimehhanism on esimest järku või pseudoesimest järku saab kasutada Arrheniuse võrrandit tegeliku lagunemisaja määramiseks.

K6.1.4. Konserveerimiskava (conservation plan) – 1) konserveerimisprotsessi tegevusi kirjeldav kava. 2) objekti tähtsuse ja väärtuse määratlemine, selle ajaloo mõistmiseks, kasutamiseks ja tulevaste tegevuste kavandamiseks.

K6.1.4.1. Konserveerimistase, -määr, -ulatus (level of conservation) – objekti töötlemise ulatus, alates vähesest puhastamisest, mis teostatakse objekti uurimiseks kuni täieliku restaureerimiseni.

K6.1.5. Avariitöötlus (first aid) – objekti või ehitise esmane töötlemine edasise kahjustumise peatamiseks. Sageli toimub see *in situ* ja enne täielikku konserveerimist.

K6.1.6. Eeltöötlus (pretreatment) – töötlus objekti ettevalmistamiseks või stabiliseerimiseks enne pikemat ja keerukamat töötlemisprotsessi.

K6.1.7. Kokkumonteerimine, uuestimonteerimine, koostamine (reassemble) – osadeks lahtivõetud objekti kokkupanek algse konstruktsiooni täielikuks taastamiseks. Osad võidakse töödelda või mitte.

K6.1.8. Stabiliseerimine (stabilization) – objekti töötlemine selle edasise lagunemise peatamiseks.

K6.1.8.1. Lokaalne töötlemine (local treatment) – konserveerimistöötlus, mis haarab ainult väikse osa objektist.

K6.1.8.2. Pinna puhastus (surface cleaning) – objekti pinnal asuva saaste ja määrdumuse eemaldamine. Kasutatakse mehaanilisi meetodeid, puhastamist vaakumiga, absorbeerivaid materjale, erinevaid lahuseid.

K6.1.8.3. Tugevdama, kõvendama (reinforce) – objektile või objekti osale uue materjali lisamine originaali tugevdamise või toestamise eesmärgil.

K6.1.8.4. Struktuuri konsolideerimine (structural consolidation) – materjali (konsolidant) lisamine objektile eesmärgiga suurendada selle vastupidavust kahjustavatele jõududele.

K6.1.9. Massiline konserveerimine (mass conservation) – tehnoloogiad, mis võimaldavad töödelda suurt hulka objekte. Näiteks paberi neutraliseerimise meetodid.

K7.1. Konservator (conservator) – vastava koolituse ja töökogemustega, kvalifitseeritud või akrediteeritud erialaspetsialist, kes vastutab objektide konserveerimise eest.

K7.2. Konservator-restaureerija, konservator-ennistaja (conservator-restorer) – isik, kes on professionaalselt kvalifitseeritud tegelema kultuuriväärtustega nende konserveerimiseks või restaureerimiseks.

L. Info uuendamine ja digitaalne säilitamine

L1. Informatsiooni uuendamine (reformatting, format conversion) - infokandja sisulise informatsiooni ülekandmine samale või uuele andmekandjale, uude vormingusse või uude süsteempõlvkonda. Info uuendamise käigus tekitatakse uus teavik. Info uuendamine toimub kasutus- ja /või säilituseesmärgil.

L1.1. Reprograafia (reprography) - dokumendi kujutise reprodutseerimine tehniliste vahenditega.

L1.1.1. Elektrograafia, kserokopeerimine (electrography, xerography, photocopying) - kujutise jäädvustamine või kopeerimine elektrilaengute vahendusel. Kujutis muudetakse nähtavaks vastava värvipulbriga (toner), mis kantakse paberile ning kinnitatakse kuumutamiseks.

L1.1.2. Mikrofotograafia, mikrofotokopeerimine (microphotography) – originaalidest (käsikirjad, trükitud tekstid, joonised, andmefailid) vähendatud fotokoopiate valmistamine.

L1.1.2.1. Mikrovorm (microcopy, microform)– mikrokujutist kandev dokument, mis saadakse originaali tugeva vähendusega pildistades või mikrofilmväljastuse teel digitaalsest dokumendist. Levimumad vähendused on 12, 21, 24 ja 42 korda. Kasutatavaimad mikrovormid on mikrofilm ja mikrofišš.

L1.1.2.1.1. Mikrokaart (microcard) – mikrokujutist kandv kaardikujuline läbipaistaval või läbipaistmatul põhimikul dokument, kus mikrokujutised paiknevad kaadrivõrguna

L1.1.2.1.2. Mikrofilm (microfilm) – mikrokujutist kandev film (laius 35 või 16 mm), rullis või ribadena (lõikmikrofilm). Mikrofilmimine on informatsiooni uuendamise meetod.

L1.1.2.1.3. Mikrofišš (microfiche)– mikrokujutist kandev läbipaistva põhimikuga kaart. Kasutatavaim formaat on 105x148mm. Kujutisekaadrid moodustavad kaadrivõrgu. Mikrofišši ülaserval on päiseväli, koos palja silmaga loetava dokumendikirjega.

L1.1.2.1.4. Ultrafišš (ultrafiche) – mikrofišš kujutisega mida on vähendatud rohkem kui 90 korda.

L1.2. Digitaliseerimine, digiteerimine (digitization, digitize) - analoogkujul esineva informatsiooni (teksti, pildi, heli) esitamine digitaalsel kujul.

L1.2.1. Selekteerimine, väljavalik, valik digitaliseerimiseks (selection for scanning, selection for digitalization) – objektide valik info uuendamiseks digitaalseid meetodeid kasutades.

L1.2.1.1. Statistiline valik (statistical sampling) - kogust digitaliseerimiseks valitav osa leitakse statistilisi valikumeetodeid kasutades. Vähemsobiv teadusliku konteksti ja narratiivi säilitamise seisukohalt on statistiline valim märksa objektiivsem, efektiivsem läbilõike esitamiseks kogu materjalikorpusest, vähemsõltuv teaduslikest suundumustest.

L1.2.2. Konteksti uuringud (contextualization) - täiendavad uuringud, mis on vajalikud materjali kasutatavaks muutmiseks.

L1.2.3. Lisanduv väärtus (added value) – digitaliseerimisprotsessi tulemusena lisanduv väärtus materjalidele.

L2. Digitaalne säilitamine (digital preservation) – kõik tegevused millede eesmärgiks on tagada digitaalsete objektide säilimine ja kasutatavus ettenähtud aja kestel.

L2.1. Tehnoloogia säilitamine (technology preservation) – kogu riist—ja tarkvara säilitamine digitaalsete objektide kasutamiseks.

L2.2. Migreerimine (migration) - dokumentide ühest süsteemist teise viimise toiming, mille puhul säilib objektide autentsus, terviklikkus, usaldusväärsus ja kasutatavus. Kaduma võib minna objektide kontekst, funktsionaalsus ja vorming.

L2.2.1. Andmekonvertimine (data conversion) - andmete muutmine ühest esituskujust teise.

L2.2.2. Andmeteisendus (data transformation) - andmete üleviimine ühelt andmekandjalt teisele.

L2.3. Emuleerimine (emulation) – Ühe andmetöötlussüsteemi jäljendamine teisega. Info säilitatakse koos tarkvaraga ning uute tark- ja riistvarasüsteemide kasutuselevõtmisel tehakse tarkvaralised üleminekud vanade objektide ja programmide kasutamiseks uutes süsteemides.

L3. Metaandmed, meataateave, kirjeldusteave (metadata) - objektide ja informatsiooni konteksti, sisu ja struktuuri ning nende haldamist ja töötlemist kirjeldavad andmed. Metaandmed lihtsustavad andmete otsingut, lokaliseerimist, tuvastamist ja säilitamist elektroonilises keskkonnas. Andmed andmete kohta.

L4. Hübriidne säilitussüsteem (hybrid approach, hybrid preservation) – info säilitamine toimub mikrovormil, aga selle paremaks kasutamiseks valmistatakse digitaalne koopia.

L5. Mitmeastmeline säilitussüsteem (multilevel preservation system) – originaalobjektist valmistatakse koopiad, milledele kehtestatakse erinev säilitamis- ja kasutuskord.

L5.1. Originaal, originaaldokument (original document) – algselt loodud dokument, mis eristub igast selle koopias.

L5.2. Algis, master (first copy, master, master copy) – originaal või originaalist mingil menetlusel saadud esimene koopia, mida kasutatakse uute koopiade (enamikul juhtudest kasutuskoopiade) valmistamiseks. Näiteks trükise kserokooperimisel saadud esimene koopia, millest on omakorda võimalik teha koopiad, nn teiseseid koopiad, ka kasutuskoopiad.

L5.3. Asenduskoopia (replacement copy) – kas analoogne originaal või info uuendamise teel valmistatud koopia antud institutsioonis puuduvast, kasutamiskõlbmatust, hävinud või hävitatud (juhul kui originaal kahjustab teisi säilikuid) originaalist mis asendab originaali.

L5.4. Kasutuskoopia (user copy, access copy, service copy) - info uuendamise teel valmistatud koopia, mille eesmärgiks on tagada info võimalikult laialdane kasutatavus, vähendades samaaegselt originaali kahjustusi sagedase kasutamise tõttu.

L5.5. Tagatiskoopia (preservation copy, archival copy, safety copy) - info uuendamise teel valmistatud koopia, mille eesmärgiks on tagada info säilimine ja kasutatavus originaali hävimise või kahjustumise korral.

L6. Koopia, reproduktsioon, repro, jäljend (copy, reproduction) – originaalist kopeerimise teel saadud dokument. Visuaalselt sarnane originaalile, füüsiliselt võib olla erinev.

L6.1. Täpne koopia, repliik (replica) – objekti koopia mis sarnaneb nii palju kui võimalik originaalile välimuse, materjalide ja valmistusviiside poolest.

L6.2. Faksiimile (facsimile) - originaali sisu, vormi ja välimuse võimalikult täpne koopia; trükise, joonise või käsikirja trükitud jäljend. Valmistamiseks kasutatakse sageli fotograafilisi tehnoloogiaid.

L6.3. Paberkoopia, väljatrukk paberil (hard copy) – masinloetava informatsiooni koopia paberil, mida saab lugeda tehniliste abivahenditeta.

L6.4. Deriatiivne objekt, tuletatud, tuletuslik koopia (derivative object, copy)– saadud mingi info uuendamise protsessi käigus originaalist.

L6.4.1. Digitaalse objekti digitaalne deriatiiv e kloon (digital derivative, clone) – digitaalse info uuendamise protsessi tulemusena saadud koopia originaalsest digitaalsest objektist.

M. HOIUSTAMINE

M1. Hoid, hoiustamine (storage) – objektide ja andmete paigutamine ja säilitamine hilisemaks kasutamiseks.

M1.1. Hoiustatud (storage) – objekt või kogu, mis ei ole näitusel või mõnes muus aktiivses kasutuses ning mis asub vastavas hoiuruumis.

M1.1.1. Hoiustusüksus (storage unit) - osa kogust, mida hoitakse füüsiliselt koos. Hoiustusüksusteks võivad olla karbid, kapid, hoidlad, hooned jms.

M1.2. Kaughoid (remote storage) – objektide või andmete hoid väljaspool valdaja ruume

M1.3.Hoidla (storage facility, store room) – ruum, hoone, seade või süsteem, mis on ette nähtud objektide ja kogude hoiustamiseks.

M1.3.1. Hoiuplaan (storage plan, filing plan, filing system) - hoidla või hoiuala plaan, mis kajastab riulite ja muu sisseseade asukohta ning tegelikku ja ettenähtud ruumikasutust

M1.3.2. Turvaruum (strong room) – ruum, mis on konstrueeritud vastu pidama füüsilisele ründele. Pakuvad kaitset väga väärtuslikele objektidele.

M2. Sisekliima (interior climate, indoor climate) – keskkonnatingimused hoones.

M2.1. Mikrokliima (microclimate) – keskkonnatingimused piiratud ruumis (hoone, tuba, vitriin, kapp, ümbris). Mikrokliima kontrolli kasutatakse objektide säilitamiseks ja eksponeerimiseks optimaalsete tingimuste loomiseks.

M2.2.1. Tsoneerimine (zoning) – objektide või kogude paigutamine hoones vastavalt nende keskkonnanõuetele.

M2.3. Kontroll (control) – objektile, kogule või selle keskkonnale potentsiaalselt ohtlike mõjude ohjamine või vähendamine.

M2.3.1. Kliima kontroll, keskkonnatingimuste kontroll (climate control) – ettevõtmised, millede eesmärgiks on tagada objekte või kogusid ümbritsevate keskkonnatingimuste püsimine kehtestatud piirides.

M2.3.1.1. Ideaalsed hoiutingimused (ideal storage conditions) - standardites ja juhendites kehtestatud keskkonnatingimuste piirnormid, mis ei võta arvesse konkreetseid tingimusi.

M2.3.1.2. Ratsionaalne hoiurežiim (rational storage conditions) – sellised keskkonnatingimuste piirnormid, millede kehtestamisel on võetud arvesse olemasolevaid tingimusi ja hinnatud keskkonnatingimuste mõju säilikutel elueale.

M2.3.1.3. Õhu konditsioneerimine (air conditioning) – ruumi suunatava õhu töötlemine, et anda talle soovitud omadusi, nagu temperatuur, niiskus ja puhtus. Õhku töödeldakse pindsoojusvahetites ja niisustuskambrites. Töödeldakse kas välisõhku, siseõhku või nende segu.

M2.3.1.3.1. Õhu puhastamine (air purification) – saasteainete eraldamine õhust filtreerimise või absorbeerimise teel.

M2.3.2. Integreeritud kahjuritõrje kava (integrated pest management, IPM) - organisatsiooniliste ja füüsiliste meetmete kompleks, mille eesmärgiks on tagada säilitatavate objektide kaitse biokahjustuste eest. Põhineb ökosüsteemsel lähenemisel.

M2.3.2.1. Kahjurite kontroll (pest control) – meetmete kompleks putuka või näriliste kahjustuste kontrolliks.

M3. Paigutus (shelving)- objektide asetus riiulitel, kappides jm

M3.1. Püstpaigutus (vertical shelving, vertical filing) - dokumentide asetus riiulil vertikaalasendis

M3.2. Pikalipaigutus (flat shelving, flat filing) - dokumentide asetus riiulil horisontaalasendis

M4. Eraldav barjäär, vahesein (isolating barrier) – eraldab objekti füüsiliselt võimalikust kahjustajast.

M4.1. Mehaaniline kaitse (mechanical buffer) – materjal, mis summutab ja hajutab järske mehaanilisi mõjutusi kaitstes nii objekti mehaaniliste kahjustuste eest.

M4.2. Tugi (support, mount) – sekundaarne ja ajutine materjal või struktuur, mida kasutatakse objekti toetamiseks kahjustuste ärahoidmiseks ja selle paremaks kasutamiseks näiteks selle eksponeerimisel või töötlemisel.

M4.2.1. Toestamine, kinnitamine, monteerimine (mount) – objekti kinnitamine alusele, toele.

M4.3. Ümbristamine (boxing, enclosure)- säilikute varustamine kõikvõimalike kaitsekatetega (karbid, ümbrikud, kaustad, kiled jne). Ümbristamise eesmärgiks on kaitsta säiliku seisundit edasise mehaanilise lagunemise eest ning luua võimalikult soodne mikrokeskkond keemilise lagunemise aeglustamiseks.

M4.3.1. Kiletamine (to film) - dokumendi katmine õhukese läbipaistva kilega kas liimimise või kuumutamise teel.

M4.3.2. Lamineerimine (lamination)-dokumendi kiletamine kuummenetlusel.

M4.3.3. Kapseldamine (encapsulation) – objekti asetamine kileümbrisesse ning servade sulgemine kas limimise või kuumutamise teel.

M4.4. Arhiivikvaliteet (archival quality) - mittetehniline termin, mis kajastab tervetrida nõudeid arhiivaalide valmistamisel ning säilitamisel kasutatavatele materjalidele ning tehnoloogiatele, millede eesmärgiks on tagada dokumentide võimalikult pikk kasutusiga.

M5. Gaaside eraldumine (offgassing) – lenduvate ühendite (gaaside ja aurude) eraldumine hoiustamisel ja eksponeerimisel kasutatud materjalidest.

M5.1. Püüdur, sorbent (scavenger) – keemiline adsorbent, mis neelab kahjulikke aure või gaase. Kasutatakse kas ümbristes või kappides. *Agelessi* kasutatakse hapniku ja zeoliite äädikhappe eemaldamiseks.

M5.1.1. Hapnikusorbent, hapnikupüüdur (oxygen scavenger) – aine (raudoksiid, zeoliit) mis seob hapnikku madalatel kontsentratsioonidel. Kasutatakse suletud ruumidest (näiteks vitriin, hermeetiliselt suletud kileümbrised jms) hapniku eemaldamiseks.

M6. Pakend, pakendus (packaging) – objekti kaitseks transpordil või hoiustamisel kasutatavad ümbrised, katted ja polstermaterjalid. Objekt võib vajada kaitset nii mehaaniliste, keemiliste kui ka keskkondlike ohtude eest.

M6.1. Täiteaine, täidis, polster (packing) – tühemikesse ja ümber objekti asetatud materjal, mille ülesandeks on piirata või vältida objekti liikumist.

M7. Hooldus (housekeeping) – traditsiooniliste meetoditega hoone või kogu korrastamine, mis haarab regulaarsed ülevaatused, puhastamise ja kaitse.

N. Kasutamine

N1. Juurdepääs (access) – õigus, võimalus ja vahend teabe leidmiseks, kasutamiseks või väljavõtuks. Haarab nii füüsilist juurdepääsu objektidele või nende kujutistele, intellektuaalset ja virtuaalset juurdepääsu erinevas vormingus materjalidele.

N1.1. Piiratud kasutatavus, piiratud kasutamine (restricted access) – objekti, kogu või ruumi kasutamise piirang. Võib olla kehtestatud julgeolekukaalutlustel või objekti kahjustamise vältimiseks.

N1.2. Sobilik kasutus, sobiv kasutus (compatible use) – kasutamine, millega ei kaasne kultuuripärandi muutusi, need muutused on pööratavad või siis omavad minimaalset mõju kultuuripärandi terviklikkusele.

N2. Käsitsemine (handling) – objekti tõstmise, toestamise ja kandmise protsess selle uurimise, töötlemise, transpordi, hoiustamise ja eksponeerimise ajal tagamaks objekti füüsilist, keemilist ja bioloogilist ohutust.

O. KUTSE JA EETIKA

O1. Akrediteerimine (accreditation) – mingil erialal tegutseja formaalne tunnustamine erialaorganisatsioon või seadusandliku organi poolt, et see inimene on kompetentne ja töötab vastavalt kehtestatud standarditele.

O1.1. Kutsekvalifikatsioon (professional qualification) – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel.

O1.1.1. Kvalifikatsioon (qualification) – vastava institutsiooni poolt isikule antav kinnitus, et ta on pädev tegelemaks vastava erialase tegevusega.

O1.1.2. Kompetentsus, pädevus (competence) – vastavad teadmised ja oskused mis on vajalikud ülesande täitmiseks vastavalt aktsepteeritud standarditele.

O1.1.2.1. Manuaalne osavus, -oskused (manual dexterity) – praktilise töö käigus ilmutatavad oskused.

O1.2. Käitumisjuhiste koodeks, tegutsemisjuhised (code of conduct, code of practice) - erialaorganisatsiooni või seadusandliku organi poolt kehtestatud aktsepteeritava erialase tegutsemise soovitusel.

O2. Eetika (ethics) – tunnustatud tõekspidamised mis juhivad konserveerimistegevusi laiemas kultuurilises kontekstis.

O2.1. Eetikakoodeks (code of ethics) – eriala eetilised printsiibid.

O2.1.1. Konserveerimiseetika (conservation ethics) - rida moraalseid printsiipe ja norme, milledest säilitajad oma töös juhivad. Tegemist on üldpõhimõtetega, mis leiavad väljenduse kutse-eetika koodeksites ja tegevusjuhendites. Tegemist on soovitusliku iseloomuga dokumentidega, millede rakendamise otsustavad institutsioonid ise. Valdkonnad mida eetikakoodeksid ja tegevusjuhised reguleerivad on üldjoontes järgmised:

- säilitajate vastutus objektide ees,
- säilitajate vastutus töö tellija ees,
- säilitajate vastutus kolleegide ja ameti ees.

O2.1.1.1. Pööratavus (reversibility) – konserveerimiseetika põhimõte, mille kohaselt peaksid olema kõik keemiliste ja füüsikaliste meetoditega tekitatud muutused objektis kergesti originaalset eemaldatavad ilma seda kahjustamata. Reaalselt on täielikku pööratavust võimatu saavutada. Seetõttu räägitakse pööratavuse määrast või ulatusest.

O2.1.1.1.1. Pöördumatu (irreversible) – objekti töötlemisviis, mille mõjusid ei ole võimalik eemaldada, kas objektis esilekutsutud muutuste või lisatud materjali eemaldamatuse tõttu.

O2.1.1.2. Minimalismiprintsiip (minimum intervention) - konserveerimiseetika põhimõte, mille kohaselt peaks igasugune objekti töötlemine olema nii minimaalne kui vajalik antud objekti olemasolu ja terviklikkuse tagamiseks. Töötlemine võetakse ette alati alles pärast objekti uurimist, konsulteerides enne objekti omaniku või haldajaga.

O2.1.1.3. Töötlemise sobivus ja hädavajalikkus, probleemi ja lahenduse vastavus (suitability) - konserveerimiseetika põhimõte, mille kohaselt peaks igasugune objekti töötlemine vastama kahjustusele. Ei tohiks töödelda rohkem, aga ka mitte vähem kui kahjustuse likvideerimiseks või seisundi stabiliseerimiseks on vajalik.

P. Tervis ja ohutus

P1. Ohutusnõuded (safety regulations) – valitsuse või institutsiooni poolt kehtestatud nõuded töötervihoiu ja tööohutuse tagamiseks töökohal.

P2. Füüsikalised ohutegurid (physical hazard) - õhu liikumiskiirus, õhutemperatuur, suhteline õhuniiskus, müra, vibratsioon, ioniseeriv ja mitteioniseeriv kiirgus, elektromagnetväli ning muud spetsiifilised töötaja tervist kahjustada võivad füüsikalised tegurid.

P3. Keemilised ohutegurid (chemical hazard) – kemilised ühendid, mis oma omaduste tõttu võivad kahjustada tervist, keskkonda või objekte.¹⁰

P3.1. Letaalne e. surmav doos, LD₅₀ (lethal dose, LD₅₀) — doos, mille manustamisel sureb 50% katsealustest loomadest. Ühikuks on mg/kg mürgistatu kehakaalu kohta.

P3.2. Letaalne e. surmav kontsentratsioon, LC₅₀ (lethal concentration, LC₅₀) – aine kontsentratsioon, mis surmab 50% katseloomadest. Ühikuks on ml/kg mürgistatu kehakaalu kohta.

¹⁰ Kemikaaliseaduse (RT I, 1998, 47,697; 1999, 45, 512) paragrahv 5 lõikes 1 määratletud ohtlikud kemikaalid ja neid sisaldavad materjalid.

P3.3. Lävikontsentratsioon, TLV (threshold limit value, TLV) – kahjuliku aine kontsentratsioon õhus mis ei kutsu esile terviseprobleeme 8-tunnise tööpäeva puhul 40-tunnise tööädala korral.

P3.4. Vahetult elule ja tervisele ohtlik kontsentratsioon, IDLH (immediately dangerous to life and health, IDLH) - kahjuliku aine piirväärtus, mida inimene veel kannatab 30 minutit ilma olulise tervisekaotuseta.

P3.5. Piirnorm (limit value, limiting value) - keemilise aine keskmine sisaldus sissehingatavas õhus tööpäeva või tööädala jooksul, mis ei kahjusta tervist kogu tööstaaži kestel.

P3.6. Lühiajalise toime piirnorm, TLV-STEL (short term exposure limit, TLV-STEL) - keemilise aine maksimaalne lubatud keskmine kontsentratsioon sissehingatavas õhus 15 minuti jooksul

P3.7. Päevane keskmine piirnorm, TLV-TWA (time weighted average, TLV-TWA) – kaalutud keskmine kontsentratsioon 8-tunnise tööpäeva puhul 40-tunnise tööädala korral, millega töötaja võib korduvalt kokku puutuda.

P4. Kemikaali ohutuskaart (material safety data sheet, MSDS) – dokument mis sialdab infot antud kemikaali ohtlikkuse kohta. Vastavalt kemikaaliseadusele sisaldab järgmist infot: identifitseerimine; koostis; ohtlikkus; esmaabi andmise viis; tegutsemine tulekahju korral; õnnetuse vältimise abinõud; käitlemine ja hoiustamine; mõju inimesele, isikukaitsevahendid; füüsikalised ja keemilised omadused; püsivus ja reaktsioonivõime; terviserisk; keskkonnarisk; jäätmekäitluse viis; veonõuded; reguleerivad õigusaktid; muu teave.

P5. Bioloogilised ohutegurid (biological hazard) - bakterid, viirused, seened, rakukultuurid ja inimese endoparasiidid ning muud bioloogiliselt aktiivsed ained, mis võivad põhjustada nakkushaigust, allergiat või mürgistust.

P6. Isiklikud kaitsevahendid (means of individual protection) – seadmed mis on ette nähtud töölistele kandmiseks nende kaitsmise eesmärgil ühe või mitme ohu eest, millised tõenäoliselt ohustavad tööliste tervist ja ohutust töökohal. Isiklike kaitsevahendite hulka kuuluvad kaitsekiiver, prillid, maskid, kindad, kaitserõivastus jms.

EESTI – INGLISE SÕNASTIK

administratiivne väärtus	administrative value	C1.1.4.
aineline kultuuripärand	material cultural heritage, tangible cultural heritage	A2.1.
ajalooline park	historic garden	A. 2.1.1.3.2.
ajalooline väärtus	historic value	C1.1.7.
ajaloomälestis	historical monument	A2.1.5.1.
akrediteerimine	accreditation	O1.
aktuaalne objekt	actual object	B5.2.2.
algis	first copy, master, master copy	L5.2.
algne seisund	original condition	B5.1.1.
analoogsalvestus	analogue recording	B1.1.
analüüs	analysis	K6.1.3.1.
andmekandja	data medium, data carrier, support	B2.1.
andmekonvertimine	data conversion	L2.2.1.
andmeteisendus	data transformation	L2.2.2.
arheoloogiamälestis	archeological monument	A2.1.5.2.
arheoloogiapärand	archaeological heritage	A2.1.4.

arheoloogiline paik	archaeological site	A2.1.1.1.1.
arhidektuurimälestis	architectural monument	A2.1.5.3.
arhiivikvaliteet	archival quality	M4.4.
arhiiviväärtus	archival value	C 2.1.1.
arhitektuuripärand	architectural heritage	A2.1.1.3.
artefakt	artifact	A1.2.
artefakti infostruktuur	informational structure of artifact	B4.
asenduskoopia	replacement copy	L5.3.
audiovisuaalne dokument	audio-visual document	B3.1.
autentsus	authenticity	C4.
automaatne valve, seire	automated surveillance	I1.3.1.
auvis	audio-visual document	B3.1.
avalikkuse teadlikkus	public awareness	F3.
avariitöötlus	first aid	K6.1.5.
barjäär	barrier	I2.
bioloogilised ohutegurid	biological hazard	P5.
derivatiivne objekt	derivative object, copy	L6.4.
digitaaldokument	digital document	B3.3.1.
digitaalne objekt	digital object, digital material	B3.3.
digitaalne salvestus	digital recording	B1.2.
digitaalne säilitamine	digital preservation	L2.
digitaalse objekti digitaalne derivatiiv e kloon	digital derivative, clone	L6.4.1.
digitaalsena sündinud, digitaalsena tekitatud	natively digital, born digital	B3.3.2.
digitaliseerimine, digiteerimine	digitization, digitize	L1.2.
digitaliseerimise tulemusena saadud	digitized	B3.3.3.
dokumendipärand	documentary heritage	A2.1.2.1.
dokumenteerimine	documentation	K5.
eeltöötlus	pretreatment	K6.1.6.
eetika	ethics	O2.
eetikakoodeks	code of ethics	O2.1.
ehitise uuring	building survey	G.2.2.1.
ehitiste ansambliid	groups of buildings	A2.1.1.3.1.
ehitusmälestis	architectural monument	A2.1.5.3.
eksistentsiväärtus	existence value	C1.1.12.2.1.
ekspert hinnangud	expert judgement	G3.2.
elavad inimvaramud, elavad inimaareded	living human treasures	A2.3.
elektrograafia	electrography, xerography, photocopying	L1.1.1.
elektrondokument, elektrooniline dokument	electronic record, electronic document	B3.2.
elektrooniline märgistamine	electronic labeling	I4.1.1.1.
emuleerimine	emulation	L2.3.
ennetav säilitamine	preventive preservation, preventive conservation, passive conservation	E2.1.
ennetava konserveerimise näitajad	preventive conservation indicators	G4.1.3.1.
ennetusmeetmed	preventive measures	H3.1.1.
eraldav barjäär	isolating barrier	M4.
esmane materjal	primary material	B5.4.
esmane väärtus	primary value	C 2.

esteetiline väärtus	aesthetic value	C1.1.8.
faksiimile	facsimile	L6.2.
faktiline objekt	factual object	B5.2.1.
finantsväärtus	fiscal value, financial value	C2.2.
funktsionaalne informatsioon	functional information	B4.2.
funktsionaalne objekt	living object, functional object, working object	B5.3.
füüsikalised ohutegurid	physical hazard	P2.
füüsilised omadused	physical characteristics	B4.1.1.
gaaside eraldumine	offgassing	M5.
hapnikupüüdur	oxygen scavenger	M5.1.1.
hapnikusorbent	oxygen scavenger	M5.1.1.
hindamine	evaluation, assessment	G3.5.
hinnang, hindamine	assessment	H2.4.1.
hoid, hoiustamine	storage	M1.
hoidla	storage facility, store room	M1.3.
hoiuplaan	storage plan, filing plan, filing system	M1.3.1.
hoiustatud	storage	M1.1.
hoiustusüksus	storage unit	M1.1.1.
hooldus	housekeeping	M7.
hädaolukorra plaan	disaster plan, emergency plan	H3.1.
hübriidne säilitussüsteem	hybrid approach, hybrid preservation	L4.
ideaalsed hoiutingimused	ideal storage conditions	M2.3.1.1.
imitatsioon	imitation	C4.1.2.
immateriaalne (mittemateriaalne)	intangible cultural heritage, intangible heritage	A2.2.
in situ	in situ	A1.2.2.
industriaalpärand	industrial heritage	A2.1.3.
info (sisu) väljendusviis	content configuration	B4.1.2.1.
info esitusviis	content articulation	B4.1.2.2.
infoobjektide elutsükkel, elukäik	information/records life cycle	B5.
informatsiooni uuendamine	reformatting, format conversion	L1.
informatsiooniline väärtus, teabeväärtus	informational value	C1.1.2.
integreeritud kahjuritõrje kava	integrated pest management, IPM	M2.3.2.
integreeritud konserveerimine	integrated conservation	K1.1.
isiklikud kaitsevahendid	means of individual protection	P6.
julgeolek	security	I1.
julgeolekukava	security plan	I1.1.
juriidiline väärtus	legal value	C2.3.
juurdepääs	access	N1.
jäljend	copy, reproduction	L6.
järelvalve, seire	surveillance	I1.3.
kaalutud säilitusindeks, TWPI	time weighted preservation index, TWPI	G2.2.3.2.
kaardistamine	mapping	G1.
kahjurite kontroll	pest control	M2.3.2.1.
kahjustumine	deterioration	B5.7.1.
kahjustusprofiilid	damage profile	G3.4.3.
kahjustusprotsessid	deterioration processes	B5.7.1.1.
kahjustuste kumulatiivsus	cumulative	B5.7.1.1.1.
kapseldamine	encapsulation	M4.3.3.
kasutusaeg	working life	B5.6.
kasutuskoopia	user copy, access copy, service copy	L5.4.

kasutusväärtus	use value	C1.1.12.1.
kaudne teave	indirect information	B4.3.
kaughoid	remote storage	M1.2.
keemilised ohutegurid	chemical hazard	P3.
kemikaali ohutuskaart	material safety data sheet, MSDS	P4.
keskkond	environment	G2.1.
keskkonnatingimuste analüüs	analysis of environmental conditions	G.2.2.
keskkonnatingimuste kontroll	climate control	M2.3.1.
keskkonnatingimuste uuring	environmental survey	G2.
kihtvalik	stratified sampling	G3.3.3.
kiimatsoon	climatic zone	G2.2.3.
kiirendatud vanandamine	accelerated ageing	K6.1.3.1.3.
kiletamine	to film	M4.3.1.
kinniskultuuripärand	material immovable cultural heritage, immovable cultural heritage, immovable heritage, immovable monument	A2.1.1.
kinnismälestis	material immovable cultural heritage, immovable cultural heritage, immovable heritage, immovable monument	A2.1.1.
kinnispärand	material immovable cultural heritage, immovable cultural heritage, immovable heritage, immovable monument	A2.1.1.
kinnitamine	mount	M4.2.1.
kirjeldusteave	metadata	L3.
kliima kontroll	climate control	M2.3.1.
kogu	collection	D2.1.
kogu korraldaja	collection manager	D3.2.2.
kogude arendamine	collection development	D3.
kogude haldamine	collection management	D3.2.
kogude hindamine	curatorial assessments	G3.5.1.
kogude korraldus	collection management	D3.2.
kogude kujundamine	collection development	D3.
kogude poliitika	collection policy	D3.2.1.
kogude seisundi uurimine	collection survey, condition survey, deterioration survey	G3.
koguhoidja	collection manager	D3.2.2.
kogumispoliitika	collecting policy, collections policy, collections statement	D3.1.
kohandamine	renovation, refurbishment, adaptation	K3.
kokkumonteerimine	reassemble	K6.1.7.
kokkupuute hindamine	exposure assessment	H2.4.2.1.2.
kollektsioon	collection	D2.1.
kommunikatiivne artefakt	communicative artifact	A1.2.3.
kompetentsus	competence	O1.1.2.
konservaator	conservator	K7.1.
konservaator-restaureerija, konservaator-ennistaja	conservator-restorer	K7.2.
konserveerimine	conservation	K1.
konserveerimisarheoloogia	conservation archeology	K6.1.2.2.
konserveerimisdokumentatsioon	treatment report, conservation record	K5.1.
konserveerimiseetika	conservation ethics	O2.1.1.
konserveerimiskava	conservation plan	K6.1.4.
konserveerimispoliitika	conservation policy	F2.2.

konserveerimisprotokoll	treatment report, conservation record	K5.1.
konserveerimistase, -määr, -ulatus	level of conservation	K6.1.4.1.
konserveerimistehnika	conservation technique	K6.1.2.1.
konserveerimistöötlus	conservation treatment	K6.1.2.
kontekst	context	B4.4.
konteksti uuringud	contextualization	L1.2.2.
kontroll	control	M2.3.
kontseptuaalne objekt	conceptual object	B5.2.
koopia	copy, reproduction	L6.
koostamine	reassemble	K6.1.7.
korrastamine	maintenance	E4.1.
korrektiivne conserveerimine	remedial conservation	K1.2.
korrektiivne säilitamine	remedial preservation	E2.2.
kserokopeerimine	electrography, xerography, photocopying	L1.1.1.
kultuurimälestis	monument	A2.1.5.
kultuuripärand	cultural heritage, heritage, cultural inheritance	A2.
	cultural property, cultural patrimony, cultural resources	A1.
kultuuriväärtus		
kultuurimaastik	cultural landscape	A3.1.1.
kuraator	curator	D3.2.3.
kutsekvalifikatsioon	professional qualification	O1.1.
kvalifikatsioon	qualification	O1.1.1.
kõiksed uuringud	total survey	G3.1.
käideldavus	availability	B5.8.2.
käitumisjuhiste koodeks	code of conduct, code of practice	O1.2.
käsitsemine	handling	N2.
lamineerimine	lamination	M4.3.2.
letaalne e. surmav doos, LD50	lethal dose, LD50	P3.1.
letaalne e. surmav		
kontsentratsioon, LC50	lethal concentration, LC50	P3.2.
lihtne juhuvalik	simple random sampling	G3.3.1.
	immovable cultural heritage, immovable heritage, immovable monument	A2.1.1.
liikumatu kultuuripärand	material movable cultural heritage, movable cultural heritage, movable heritage, movable monument	A2.1.2.
liikuv kultuuripärand		
lisanduv väärtus	added value	L1.2.3.
lokaalne töötlemine	local treatment	K6.1.8.1.
looduskeskkond	natural environment	A3.
looduslik olulisus	natural significance	C1.1.11.
loodusmälestis	natural monument	A3.1.3.
looduspärand	natural heritage	A3.1.
looduspärandmaastik	traditional landscape	A3.1.2.
lävikontsentratsioon, TLV	threshold limit value, TLV	P3.3.
lühiajalise toime piirnorm, TLV- STEL	short term exposure limit, TLV-STEL	P3.6.
majanduslik väärtus	economic value, economic value of heritage	C1.1.12.
manuaalne osavus, -oskused	manual dexterity	O1.1.2.1.
	machine readable records, machine dependent records	B3.
masinloetavad infokandjad		
massiline conserveerimine	mass conservation	K6.1.9.
master	first copy, master, master copy	L5.2.

materiaalne kultuuripärand, aineeline kultuuripärand	material cultural heritage, tangible cultural heritage	A2.1.
materiaalne liikumatu kultuuripärand	material immovable cultural heritage, immovable cultural heritage, immovable heritage, immovable monument	A2.1.1.
materiaalne liikuv kultuuripärand	material movable cultural heritage, movable cultural heritage, movable heritage, movable monument	A2.1.2.
mehaaniline kaitse	mechanical buffer	M4.1.
menetlusviis	technique	K6.1.1.
metaandmed, meataateave	metadata	L3.
migreerimine	migration	L2.2.
mikrofilm	microfilm	L1.1.2.1.2.
mikrofišš	microfiche	L1.1.2.1.3.
mikrofotograafia	microphotography	L1.1.2.
mikrofotokopeerimine	microphotography	L1.1.2.
mikrokaart	microcard	L1.1.2.1.1.
mikrokliima	microclimate	M2.1.
mikrovorm	microcopy, microform	L1.1.2.1.
minimalismiprintsiip	minimum intervention	O2.1.1.2.
missioon	statement of purpose, mission statement	F2.3.
mitmeastmeline säilitussüsteem	multilevel preservation system	L5.
mittedestruktiivne analüüs	non-destructive analysis, non-destructive testing	K6.1.3.1.2.
mittekasutusväärtuseks	nonuse value	C1.1.12.2.
monitooring	monitoring	G.2.2.2.
monteerimine	mount	M4.2.1.
muinsuskaitseala	historic area	A2.1.1.2.
mälestis	monument	A2.1.5.
mälestisala	site, conservation area, historic site	A2.1.1.1.
märgis	mark, label	I4.1.
märgistamine	labelling	I4.
nullrisk	zero risk	H2.1.
objektiivne risk	objective risk	H2.1.
oht	danger	H1.
ohtlik olukord	hazardous situation	H1.2.
ohtude hindamine	hazard assessment, release assesement	H2.4.2.1.1.
ohuplaan	disaster plan, emergency plan	H3.1.
ohuplaneering	disaster planning	H3.
ohustatu	exposed to hazard	H1.3.
ohustatud hooned	buildings at risk	G.2.2.1.1.
ohutegur	hazard	H1.1.
ohutus	safety	H1.4.
ohutusnõuded	safety regulations	P1.
olulisus	significance	C1.1.
omaväärtus	intrinsic value, artifactual value	C1.1.3.
organisatsiooni analüüs	analysis of organization	G4.
originaal, originaaldokument	original document	L5.1.
originaalobjekt	original object	B5.1.
originaalseisund	original condition	B5.1.1.
otsustus, otsus	decision	J1.
otsustuspuu	decision tree	J1.1.

paberkoopia	hard copy	L6.3.
paigutus	shelving	M3.
paikkond	site, conservation area, historic site	A2.1.1.1.
pakend, pakendus	packaging	M6.
pehmete süsteemide metodoloogia	soft systems methodology, SSM	G4.1.2.
perimeetri kaitse	perimeter protection	I1.2.
piiratud kasutatavus, piiratud kasutamine	restricted access	N1.1.
piirnorm	limit value, limiting value	P3.5.
pikalipaigutus	flat shelving, flat filing	M3.2.
pinna puhastus	surface cleaning	K6.1.8.2.
poliitika	policy	F2.
polster	packing	M6.1.
pool-looduslikud kooslused	seminatural communities	A3.1.2.1.
prioritiseerimise süsteem	prioritization system	J2.1.1.
probleemi ja lahenduse vastavus	suitability	O2.1.1.3.
proov	sample	K6.1.3.1.1.
protseduur	procedure	K6.1.
protsess	process	K6.
punane nimestik	red list, red register	J2.2.
punane raamat	red book	J2.2.1.
põhikogu,	core collection, basic collection, basic level	D2.1.1.
pädevus	collection, basic stock	O1.1.2.
päevane keskmine piirnorm, TLV-TWA	competence	
	time weighted average, TLV-TWA	P3.7.
pärandi korraldus	heritage management	E.1.1.
pärandiväärtus	bequest value	C1.1.12.2.3.
pärandkooslused	seminatural communities	A3.1.2.1.
pärandkultuurimaastik,	traditional landscape	A3.1.2.
pärandmaastik	traditional landscape	A3.1.2.
pärandmarsruut	heritage route	A2.1.6.
pärimus	traditional cultural properties, oral tradition	A1. 1.
pärimusmuistis	traditional heritage	A2.1.1.4.
pärismaine	indigenous	A1.2.1.
päästeoperatsioon	salvage operation	H3.2.
päästetööd	salvage operation	H3.2.
pööratavus	reversibility	O2.1.1.1.
pöördumatu	irreversible	O2.1.1.1.1.
püsiv objekt	stable object	B5.7.2.
püstpaigutus	vertical shelving, vertical filing	M3.1.
püüdur	scavenger	M5.1.
rahaline väärtus	monetary value, market value	C1.1.6.
rahanduslik väärtus,	fiscal value, financial value	C2.2.
rahvaluule e. folkloor	folklore	A1.1.1.
rahvuskogu, rahvuslik hajuskogu	national distributed collection	D1.1.
rahvuslik inforessurs	national information resources	D1.
rahvusmaastik	traditional landscape	A3.1.2.
rarity	rarity	C3.
ratsionaalne hoiurežiim	rational storage conditions	M2.3.1.2.
reageerimine õnnetusele	response	H3.1.3.

rekonstrueerimine	reconstruction	K4.
renoveerimine	renovation, refurbishment, adaptation	K3.
repliiik	replica	L6.1.
reproduktsoon, repro	copy, reproduction	L6.
reprograafia	reprography	L1.1.
restaureerimine, ennistamine	restoration	K 2.
risk	risk	H2.
riski hindamine	risk assessment	H2.4.2.
riski vähendamine	risk reduction	H2.4.4.
riskianalüüs	risk analysis	H2.4.2.1.
riskihaldus, riskide haldmine	risk management	H2.4.
riskihinnang	risk estimation	H2.4.2.1.4.
riskitaseme määramine e. evalveerimine	risk evaluation	H2.4.3.
ründed	attacks	H1.1.2.
salvestis	recorded information	B1.
seire	monitoring	G.2.2.2.
seirekava	climatic monitoring program	G.2.2.2.1.
seisund	condition	G3.4.
seisundi aruanne, teatis	condition report	G3.4.2.
seisundi kontroll	condition checks	G3.4.1.
sekundaarne materjal	secondary material	B5.5.
selekteerimine	selection	J2.
selekteerimine, väljavaliik	selection for scanning, selection for digitalization	L1.2.1.
seoseväärtus	associational value	C1.1.5.
sise- ehk endogeenne keskkond	endogenous environment	G2.1.1.
sisekliima	interior climate, indoor climate	M2.
sobilik kasutus, sobiv kasutus	compatible use	N1.2.
soovitused, juhised	guidelines	F2.5.
sorbent	scavenger	M5.1.
sotsiaalne väärtus	social value	C1.1.9.
stabiilne objekt	stable object	B5.7.2.
stabiliseerimine	stabilization	K6.1.8.
startifitseeritud valik	stratified sampling	G3.3.3.
statistiline valik	statistical sampling	L1.2.1.1.
statistilised uuringumeetodid	statistical methods	G3.3.
stiihiline oht	spontaneous hazard	H1.1.1.
struktuuri konsolideerimine	structural consolidation	K6.1.8.4.
struktuurne info	structural information	B4.1.
subjektiivne risk	subjective risk	H2.3.
suuline ja vaimne pärand	oral and intangible heritage	A2.2.1.
SWOT – analüüs	SWOT – analysis	G4.1.1.
säilitamine	preservation	E2.
säilitamine ja kasutamine	preservation and access	E3.
säilitamise hindamine	preservation assessment	G4.1.3.
säilitamise kavandamine	preservation planning	F1.
säilitusindeks, PI	preservation index, PI	G2.2.3.1.
säilituskava	preservation plan	F1.1.
säilituskorraldaja	preservation manager, preservation administrator	E.4.2.
säilituskorraldus	preservation management, preservation	E4.

	administration	
säilituspoliitika	preservation policy	F2.1.
säilitusprioriteedid	preservation priorities	J2.1.
säilitusressursid	preservation resources	G4.1.
	preservation survey, conservation assessment, general conservation survey	G.1.1.
säilitusuuring	preservation quality	B5.8.1.
säilivuskvaliteet	symbolic value	C1.1.10.
sümboolne väärtus	systematic sampling	G3.3.2.
süsteemiline valik	recovery measures	H3.3.
taastamine, taastamistööd	salvage plan	H3.3.1.
taastamistöde kava	consequence assessment	H2.4.2.1.3.
tagajärgede hindamine	preservation copy, archival copy, safety copy	L5.5.
tagatiskoopia	traditional cultural properties, oral tradition	A1. 1.
tava,	collecting institutions, memory institutions, knowledge institutions, cultural heritage institutions	D.2.
teabeasutus	information carrier, information medium	B2.
teabekandja, infokandja	informational integrity	B5.8.
teabeterviklus	code of conduct, code of practice	O1.2.
tegutsemisjuhised	artifact	A1.2.
tehis	technique	K6.1.1.
tehnilised võtted	technology preservation	L2.1.
tehnoloogia säilitamine	secondary material	B5.5.
teisene materjal	secondary value, archival value	C2.1.
teisene väärtus, arhiiviväärtus	total survey	G3.1.
tervet kogu haaravad uuringud	integrity	C4.1.
terviklus	mount	M4.2.1.
toestamine	traditional cultural properties, oral tradition	A1. 1.
traditsioonilised kultuuriväärtused	zoning	M2.2.1.
tsoneerimine	reinforce	K6.1.8.3.
tugevdama, kõvendama	support, mount	M4.2.
tugi	derivative object, copy	L6.4.
tuletatud, tuletuslik koopia	monetary value, market value	C1.1.6.
turuväärtus	safe	I3.
turvaline	strong room	M1.3.2.
turvaruum	core collection, basic collection, basic level collection, basic stock	D2.1.1.
tuumkogu	evidential value	C1.1.1.
tõestusväärtus	mark, label	I4.1.
tähis	significance	C1.1.
tähtsus	packing	M6.1.
täidis	packing	M6.1.
täiteaine	replica	L6.1.
täpne koopia	living object, functional object, working object	B5.3.
töökorras objekt	industrial heritage	A2.1.3.
tööstuspärandid	treatment report, conservation record	K5.1.
töötlemisdokumentatsioon		
töötlemise sobivus ja	suitability	O2.1.1.3.
hädavajalikkus	ultrafiche	L1.1.2.1.4.
ultrafišš	regeneration	E1.
uuendamine	renovation, refurbishment, adaptation	K3.
uuendamine		

uuestimonteerimine,	reassemble	K6.1.7.
vaatlused, uuringud	examination technique	K6.1.3.
vahesein	isolating barrier	M4.
vahetult elule ja tervisele ohtlik	immediately dangerous to life and health,	
kontsentratsioon, IDLH	IDLH	P3.4.
vaimne kultuuripärand	intangible cultural heritage, intangible heritage	A2.2.
vaimne pärand	intangible cultural heritage, intangible heritage	A2.2.
vaimsed, mittemateriaalsed		
omadused	intangible attribute	B4.5.
valik	selection	J2.
	selection for scanning, selection for	
valik digitaliseerimiseks	digitalization	L1.2.1.
valikuväärtuseks	option value	C1.1.12.2.2.
	material movable cultural heritage, movable	
	cultural heritage, movable heritage, movable	
vallaskultuuripärand	monument	A2.1.2.
	material movable cultural heritage, movable	
	cultural heritage, movable heritage, movable	
vallasmälestis	monument	A2.1.2.
	material movable cultural heritage, movable	
	cultural heritage, movable heritage, movable	
vallaspärand	monument	A2.1.2.
valmisolek	preparedness	H3.1.2.
vananemine	ageing	B5.7.
varahoidja	curator	D3.2.3.
visioon	vision	F2.4.
vorming	format	B4.1.2.
võltsing	fake	C4.1.1.
väliskeskonna makrotasand	macrolevel of exogenous environment	G2.1.2.
väliskeskonna mesotasand	mesolevel of exogenous environment	G2.1.3.
väliskeskonna mikrotasandi	microlevel of exogenous environment	G2.1.4.
väljatrükk paberil	hard copy	L6.3.
väljavalik	selection	J2.
väärtus	value	C1.
väärtuslikkus	significance	C1.1.
õhu konditsioneerimine	air conditioning	M2.3.1.3.
õhu puhastamine	air purification	M2.3.1.3.1.
ökofakt	ecofact	A1.3.
ümbristamine	boxing, enclosure	M4.3.

INGLISE – EESTI SÕNASTIK

accelerated ageing	kiirendatud vanandamine	K6.1.3.1.3.
access	juurdepääs	N1.
access copy	kasutuskoopia	L5.4.
accreditation	akrediteerimine	O1.
actual object	aktuaalne objekt	B5.2.2.
adaptation	renoveerimine, uuendamine, kohandamine	K3.
added value	lisanduv väärtus	L1.2.3.
administrative value	administratiivne väärtus	C1.1.4.
aesthetic value	esteetiline väärtus	C1.1.8.
ageing	vananemine	B5.7.
air conditioning	õhu konditsioneerimine	M2.3.1.3.

air purification	õhu puhastamine	M2.3.1.3.1.
analogue recording	analoogsalvestus	B1.1.
analysis	analüüs	K6.1.3.1.
analysis of environmental conditions	keskkonnatingimuste analüüs	G.2.2.
analysis of organization	organisatsiooni analüüs	G4.
archaeological heritage	arheoloogiapärand	A2.1.4.
archaeological site	arheoloogiline paik	A2.1.1.1.1.
archeological monument	arheoloogiamälestis	A2.1.5.2.
architectural heritage	arhitektuuripärand	A2.1.1.3.
architectural monument	arhitektuurimälestis, ehitismälestis	A2.1.5.3.
archival copy,	tagatiskoopia	L5.5.
archival quality	arhiivikvaliteet	M4.4.
archival value	arhiiviväärtus	C 2.1.1.
artifact	artefakt, tehis	A1.2.
artifactual value	omaväärtus	C1.1.3.
assessment	hinnang, hindamine	H2.4.1.
associational value	seoseväärtus	C1.1.5.
attacks	ründed	H1.1.2.
audio-visual document	auvis, audiovisuaalne dokument	B3.1.
authenticity	autentsus	C4.
automated surveillance	automaatne valve, seire	I1.3.1.
availability	käideldavus	B5.8.2.
barrier	barjäär	I2.
basic collection	põhikogu, tuumkogu	D2.1.1.
basic level collection	põhikogu, tuumkogu	D2.1.1.
basic stock	põhikogu, tuumkogu	D2.1.1.
bequest value	pärandiväärtus	C1.1.12.2.3.
biological hazard	bioloogilised ohutegurid	P5.
born digital	digitaalsena sündinud, digitaalsena tekitatud	B3.3.2.
boxing	ümbriistamine	M4.3.
building survey	ehitise uuring	G.2.2.1.
buildings at risk	ohustatud hooned	G.2.2.1.1.
chemical hazard	keemilised ohutegurid	P3.
climate control	kliima kontroll, keskkonnatingimuste kontroll	M2.3.1.
climatic monitoring program	seirekava	G.2.2.2.1.
climatic zone	kliimatsoon	G2.2.3.
clone	digitaalse objekti digitaalne derivatiiv e kloon	L6.4.1.
code of conduct	käitumisjuhiste koodeks, tegutsemisjuhised	O1.2.
code of ethics	eetikakoodeks	O2.1.
code of practice	käitumisjuhiste koodeks, tegutsemisjuhised	O1.2.
collecting institutions	teabeasutus	D.2.
collecting policy	kogumispoliitika	D3.1.
collection	kogu, kollektsioon	D2.1.
collection development	kogude arendamine, kogude kujundamine	D3.
collection management	kogude korraldus, kogude haldamine	D3.2.
collection manager	koguhoidja, kogu korraldaja	D3.2.2.
collection policy	kogude poliitika	D3.2.1.
collection survey	kogude seisundi uurimine	G3.
collections policy	kogumispoliitika	D3.1.
collections statement	kogumispoliitika	D3.1.

communicative artifact	kommunikatiivne artefakt	A1.2.3.
compatible use	sobilik kasutus, sobiv kasutus	N1.2.
competence	kompetentsus, pädevus	O1.1.2.
conceptual object	kontseptuaalne objekt	B5.2.
condition	seisund	G3.4.
condition checks	seisundi kontroll	G3.4.1.
condition report	seisundi aruanne, teatis	G3.4.2.
condition survey	kogude seisundi uurimine	G3.
consequence assessment	tagajärgede hindamine	H2.4.2.1.3.
conservation	konserveerimine	K1.
conservation archeology	konserveerimisarheoloogia	K6.1.2.2.
conservation area	paikkond, mälestisala	A2.1.1.1.
conservation assessment	säilitusuuring	G.1.1.
conservation ethics	konserveerimiseetika	O2.1.1.
conservation plan	konserveerimiskava	K6.1.4.
conservation policy	konserveerimispoliitika	F2.2.
	konserveerimisdokumentatsioon, töötlemisdokumentatsioon,	
conservation record	konserveerimisprotokoll	K5.1.
conservation technique	konserveerimistehnika	K6.1.2.1.
conservation treatment	konserveerimistötlus	K6.1.2.
conservator	konservaator	K7.1.
	konservaator-restaureerija, konservaator-ennistaja	K7.2.
conservator-restorer		
content articulation	info esitusviis	B4.1.2.2.
content configuration	nfo (sisu) väljendusviis	B4.1.2.1.
context	kontekst	B4.4.
contextualization	konteksti uuringud	L1.2.2.
control	kontroll	M2.3.
copy	koopia, reproduktsioon, repro, jäljend	L6.
core collection,	põhikogu, tuumkogu	D2.1.1.
cultural heritage	kultuuripärand	A2.
cultural heritage institutions	teabeasutus	D.2.
cultural inheritance	kultuuripärand	A2.
cultural landscape	kultuurimaastik	A3.1.1.
cultural patrimony	kultuuriväärtus	A1.
cultural property	kultuuriväärtus	A1.
cultural resources	kultuuriväärtus	A1.
cumulative	kahjustuste kumulatiivsus	B5.7.1.1.1.
curator	varahoidja, kuraator	D3.2.3.
curatorial assessments	kogude hindamine	G3.5.1.
damage profile	kahjustusprofiilid	G3.4.3.
danger	oht	H1.
data carrier	andmekandja	B2.1.
data conversion	andmekonvertimine	L2.2.1.
data medium	andmekandja	B2.1.
data transformation	andmeteisendus	L2.2.2.
decision	otsustus, otsus	J1.
decision tree	otsustuspuu	J1.1.
derivative object, copy	derivatiivne objekt, tuletatud, tuletuslik koopia	L6.4.
deterioration	kahjustumine	B5.7.1.
deterioration survey	kogude seisundi uurimine	G3.

deterioration processes	kahjustusprotsessid	B5.7.1.1.
digital derivative	digitaalse objekti digitaalne derivatiiv e kloon	L6.4.1.
digital document	digitaaldokument	B3.3.1.
digital material	digitaalne objekt	B3.3.
digital object	digitaalne objekt	B3.3.
digital preservation	digitaalne säilitamine	L2.
digital recording	digitaalne salvestus	B1.2.
digitization, digitize	digitaliseerimine, digiteerimine	L1.2.
digitized	digitaliseerimise tulemusena saadud	B3.3.3.
disaster plan	ohuplaan, hädaolukorra plaan	H3.1.
disaster planning	ohuplaneering	H3.
documentary heritage	dokumendipärand	A2.1.2.1.
documentation	dokumenteerimine	K5.
ecofact	ökofakt	A1.3.
economic value, economic value of heritage	majanduslik väärtus	C1.1.12.
electrography	elektrograafia, kserokopeerimine	L1.1.1.
electronic document	elektrondokument, elektrooniline dokument	B3.2.
electronic labeling	elektrooniline märgistamine	I4.1.1.1.
electronic record	elektrondokument, elektrooniline dokument	B3.2.
emergency plan	ohuplaan, hädaolukorra plaan	H3.1.
emulation	emuleerimine	L2.3.
encapsulation	kapseldamine	M4.3.3.
enclosure	ümbristamine	M4.3.
endogenous environment	sise- ehk endogeenne keskkond	G2.1.1.
environment	keskkond	G2.1.
environmental survey	keskkonnatingimuste uuring	G2.
ethics	eetika	O2.
evaluation, assessment	hindamine	G3.5.
evidential value	tõestusväärtus	C1.1.1.
examination technique	vaatlused, uuringud	K6.1.3.
existence value	eksistentsiväärtus	C1.1.12.2.1.
expert judgement	eksperthinnangud	G3.2.
exposed to hazard	ohustatu	H1.3.
exposure assessment	kokkupuute hindamine	H2.4.2.1.2.
facsimile	faksiimile	L6.2.
factual object	faktiline objekt	B5.2.1.
fake	võltsing	C4.1.1.
filing plan,	hoiuplaan	M1.3.1.
filing system	hoiuplaan	M1.3.1.
financial value	rahanduslik väärtus, finantsväärtus	C2.2.
first aid	avariitöötlus	K6.1.5.
first copy	algis, master	L5.2.
fiscal value	rahanduslik väärtus, finantsväärtus	C2.2.
flat filing	pikalipaigutus	M3.2.
flat shelving	pikalipaigutus	M3.2.
folklore	rahvaluule e. folkloor	A1.1.1.
format	vorming	B4.1.2.
format conversion	informatsiooni uuendamine	L1.
functional information	funktsionaalne informatsioon	B4.2.
functional object	töökorras objekt, funktsionaalne objekt	B5.3.

general conservation survey	säilitusuuring	G.1.1.
groups of buildings	ehitiste ansamblid	A2.1.1.3.1.
guidelines	soovitused, juhised	F2.5.
handling	käsitsemine	N2.
hard copy	paberkoopia, väljatrukk paberil	L6.3.
hazard	ohutegur	H1.1.
hazard assessment	ohtude hindamine	H2.4.2.1.1.
hazardous situation	ohtlik olukord	H1.2.
heritage	kultuuripärand	A2.
heritage management	pärandi korraldus	E.1.1.
heritage route	pärandmarsruut	A2.1.6.
historic area	muinsuskaitseala	A2.1.1.2.
historic garden	ajalooline park	A. 2.1.1.3.2.
historic site	paikkond, mälestisala	A2.1.1.1.
historic value	ajalooline väärtus	C1.1.7.
historical monument	ajaloomälestis	A2.1.5.1.
housekeeping	hooldus	M7.
hybrid approach, hybrid preservation	hübriidne säilitussüsteem	L4.
ideal storage conditions	ideaalsed hoiutingimused	M2.3.1.1.
imitation	imitatsioon	C4.1.2.
immediately dangerous to life and health, IDLH	vahetult elule ja tervisele ohtlik kontsentratsioon, IDLH	P3.4.
immovable cultural heritage	materiaalne liikumatu kultuuripärand, liikumatu kultuuripärand, kinniskultuuripärand, kinnispärand, kinnismälestis	A2.1.1.
immovable monument	materiaalne liikumatu kultuuripärand, liikumatu kultuuripärand, kinniskultuuripärand, kinnispärand, kinnismälestis	A2.1.1.
in situ	in situ	A1.2.2.
indigenous	pärismaine	A1.2.1.
indirect information	kaudne teave	B4.3.
indoor climate	sisekliima	M2.
industrial heritage	tööstuspärand, industriaalpärand	A2.1.3.
information carrier	teabekandja, infokandja	B2.
information medium	teabekandja, infokandja	B2.
information/records life cycle	infoobjektide elutsükkel, elukäik	B5.
informational integrity	teabeterviklus	B5.8.
informational structure of artifact	artefakti infostruktuur	B4.
informational value	informatsiooniline väärtus, teabeväärtus	C1.1.2.
intangible attribute	vaimsed, mittemateriaalsed omadused	B4.5.
intangible cultural heritage, intangible heritage	immateriaalne (mittemateriaalne), vaimne kultuuripärand, vaimne pärand	A2.2.
integrated conservation	integreeritud konserveerimine	K1.1.
integrated pest management, IPM	integreeritud kahjuritõrje kava	M2.3.2.
integrity	terviklus	C4.1.
interior climate	sisekliima	M2.
intrinsic value	omaväärtus	C1.1.3.
irreversible	pöördumatu	O2.1.1.1.1.
isolating barrier	eraldav barjäär, vahesein	M4.
knowledge institutions	teabeasutus	D.2.
label	märgis, tähis	I4.1.
labelling	märgistamine	I4.

lamination	lamineerimine	M4.3.2.
legal value	juriidiline väärtus	C2.3.
lethal concentration, LC50	letaalne e. surmav kontsentratsioon, LC50	P3.2.
lethal dose, LD50	letaalne e. surmav doos, LD50	P3.1.
level of conservation	konserveerimistase, -määr, -ulatus	K6.1.4.1.
limit value, limiting value	piinorm	P3.5.
living human treasures	elavad inimvaramud, elavad inimaareded	A2.3.
living object	töökorras objekt, funktsionaalne objekt	B5.3.
local treatment	lokaalne töötlemine	K6.1.8.1.
machine dependent records	masinloetavad infokandjad	B3.
machine readable records	masinloetavad infokandjad	B3.
macrolevel of exogenous environment	väliskeskkonna makrotasand	G2.1.2.
maintenance	korrastamine	E4.1.
manual dexterity	manuaalne osavus, -oskused	O1.1.2.1.
mapping	kaardistamine	G1.
mark	märgis, tähis	I4.1.
market value	rahaline väärtus, turuväärtus	C1.1.6.
mass conservation	massiline conserveerimine	K6.1.9.
master, master copy	algis, master	L5.2.
material cultural heritage	materiaalne kultuuripärand, aineiline kultuuripärand	A2.1.
material immovable cultural heritage	materiaalne liikumatu kultuuripärand, liikumatu kultuuripärand, kinniskultuuripärand, kinnispärand, kinnismälestis	A2.1.1.
material movable cultural heritage	materiaalne liikuv kultuuripärand, liikuv kultuuripärand, vallaskultuuripärand, vallaspärand, vallasmälestis	A2.1.2.
material safety data sheet, MSDS	kemikaali ohutuskaart	P4.
means of individual protection	isiklikud kaitsevahendid	P6.
mechanical buffer	mehaaniline kaitse	M4.1.
memory institutions	teabeasutus	D.2.
mesolevel of exogenous environment	väliskeskkonna mesotasand	G2.1.3.
metadata	metaandmed, meatateave, kirjeldusteave	L3.
microcard	mikrokaart	L1.1.2.1.1.
microclimate	mikrokliima	M2.1.
microcopy	mikrovorm	L1.1.2.1.
microfiche	mikrofišš	L1.1.2.1.3.
microfilm	mikrofilm	L1.1.2.1.2.
microform	mikrovorm	L1.1.2.1.
microlevel of exogenous environment	väliskeskkonna mikrotasandi	G2.1.4.
microphotography	mikrofotograafia, mikrofotokopeerimine	L1.1.2.
migration	migreerimine	L2.2.
minimum intervention	minimalismiprintsiip	O2.1.1.2.
mission statement	missioon	F2.3.
monetary value	rahaline väärtus, turuväärtus	C1.1.6.
monitoring	seire, monitooring	G.2.2.2.
monument	mälestis, kultuurimälestis	A2.1.5.
mount	toestamine, kinnitamine, monteerimine	M4.2.1.
movable cultural heritage	materiaalne liikuv kultuuripärand, liikuv kultuuripärand, vallaskultuuripärand,	A2.1.2.

	vallaspärand, vallasmälestis	
	materiaalne liikuv kultuuripärand, liikuv kultuuripärand, vallaskultuuripärand, vallaspärand, vallasmälestis	A2.1.2.
movable heritage	materiaalne liikuv kultuuripärand, liikuv kultuuripärand, vallaskultuuripärand, vallaspärand, vallasmälestis	A2.1.2.
movable monument	mitmeastmeline säilitussüsteem	L5.
multilevel preservation system	rahvuskogu, rahvuslik hajuskogu	D1.1.
national distributed collection	rahvuslik inforessurss	D1.
national information resources	digitaalsena sündinud, digitaalsena tekitatud	B3.3.2.
natively digital	looduskeskkond	A3.
natural environment	looduspärand	A3.1.
natural heritage	loodusmälestis	A3.1.3.
natural monument	looduslik olulisus	C1.1.11.
natural significance	mittedestruktiivne analüüs	K6.1.3.1.2.
non-destructive analysis	mittedestruktiivne analüüs	K6.1.3.1.2.
non-destructive testing	mittekasutusväärtuseks	C1.1.12.2.
nonuse value	objektiivne risk	H2.1.
objective risk	gaaside eraldumine	M5.
offgassing	valikuväärtuseks	C1.1.12.2.2.
option value	suuline ja vaimne pärand	A2.2.1.
oral and intangible heritage	traditsioonilised kultuuriväärtused, tava, pärimus	A1. 1.
oral tradition	originaalseisund, algne seisund	B5.1.1.
original condition	originaal, originaaldokument	L5.1.
original document	originaalobjekt	B5.1.
original object	hapnikusorbent, hapnikupüüdur	M5.1.1.
oxygen scavenger	pakend, pakendus	M6.
packaging	täiteaine, täidis, polster	M6.1.
packing	ennetav säilitamine	E2.1.
passive conservation	perimeetri kaitse	I1.2.
perimeter protection	kahjurite kontroll	M2.3.2.1.
pest control	elektrograafia, kserokopeerimine	L1.1.1.
photocopying	füüsilised omadused	B4.1.1.
physical characteristics	füüsikalised ohutegurid	P2.
physical hazard	poliitika	F2.
policy	valmisolek	H3.1.2.
preparedness	säilitamine	E2.
preservation	säilituskorraldus	E4.
preservation administration	säilituskorraldaja	E.4.2.
preservation administrator	säilitamine ja kasutamine	E3.
preservation and access	säilitamise hindamine	G4.1.3.
preservation assessment	tagatiskoopia	L5.5.
preservation copy	säilitusindeks, PI	G2.2.3.1.
preservation index, PI	säilituskorraldus	E4.
preservation management	säilituskorraldaja	E.4.2.
preservation manager	säilituskava	F1.1.
preservation plan	säilitamise kavandamine	F1.
preservation planning	säilituspoliitika	F2.1.
preservation policy	säilitusprioriteedid	J2.1.
preservation priorities	säilivuskvaliteet	B5.8.1.
preservation quality		

preservation resources	säilitusressursid	G4.1.
preservation survey	säilitusuuring	G.1.1.
pretreatment	eeltöötlus	K6.1.6.
preventive conservation	ennetav säilitamine	E2.1.
preventive conservation indicators	ennetava konserveerimise näitajad	G4.1.3.1.
preventive measures	ennetusmeetmed	H3.1.1.
preventive preservation	ennetav säilitamine	E2.1.
primary material	esmane materjal	B5.4.
primary value	esmane väärtus	C 2.
prioritization system	prioritiseerimise süsteem	J2.1.1.
procedure	protseduur	K6.1.
process	protsess	K6.
professional qualification	kutsekvalifikatsioon	O1.1.
public awareness	avalikkuse teadlikkus	F3.
qualification	kvalifikatsioon	O1.1.1.
rarity	rariteetsus	C3.
rational storage conditions	ratsionaalne hoiurežiim	M2.3.1.2.
reassemble	kokkumonteerimine, uuestimonteerimine, koostamine	K6.1.7.
reconstruction	rekonstrueerimine	K4.
recorded information	salvestis	B1.
recovery measures	taastamine, taastamistööd	H3.3.
red book	punane raamat	J2.2.1.
red list	punane nimestik	J2.2.
red register	punane nimestik	J2.2.
reformatting	informatsiooni uuendamine	L1.
refurbishment	renoveerimine, uuendamine, kohandamine	K3.
regeneration	uuendamine	E1.
reinforce	tugevdama, kõvendama	K6.1.8.3.
release assesment	ohtude hindamine	H2.4.2.1.1.
remedial conservation	korrektiivne konserveerimine	K1.2.
remedial preservation	korrektiivne säilitamine	E2.2.
remote storage	kaughoid	M1.2.
renovation	renoveerimine, uuendamine, kohandamine	K3.
replacement copy	asenduskoopia	L5.3.
replica	täpne koopia, repliik	L6.1.
reproduction	koopia, reproduktsioon, repro, jäljend	L6.
reprography	reprograafia	L1.1.
response	reageerimine õnnetusele	H3.1.3.
restoration	restaureerimine, ennistamine	K 2.
restricted access	piiratud kasutatavus, piiratud kasutamine	N1.1.
reversibility	pööratavus	O2.1.1.1.
risk	risk	H2.
risk analysis	riskianalüüs	H2.4.2.1.
risk assessment	riski hindamine	H2.4.2.
risk estimation	riskihinnang	H2.4.2.1.4.
risk evaluation	riskitaseme määramine e. evalveerimine	H2.4.3.
risk management	riskihaldus, riskide haldmine	H2.4.
risk reduction	riski vähendamine	H2.4.4.
safe	turvaline	I3.
safety	ohutus	H1.4.

safety copy	tagatiskoopia	L5.5.
safety regulations	ohutusnõuded	P1.
salvage operation	päästetööd, päästeoperatsioon	H3.2.
salvage plan	taastamistöõde kava	H3.3.1.
sample	proov	K6.1.3.1.1.
scavenger	püüdur, sorbent	M5.1.
secondary material	teisene materjal, sekundaarne materjal	B5.5.
secondary value, archival value	teisene väärtus, arhiiviväärtus	C2.1.
security	julgeolek	I1.
security plan	julgeolekukava	I1.1.
selection	selekteerimine, väljavalik, valik	J2.
	selekteerimine, väljavalik, valik	
selection for digitalization	digitaliseerimisek	L1.2.1.
	Selekteerimine, väljavalik, valik	
selection for scanning	digitaliseerimisek	L1.2.1.
seminatural communities	pärandkooslused, pool-looduslikud kooslused	A3.1.2.1.
service copy	kasutuskooopia	L5.4.
shelving	paigutus	M3.
short term exposure limit, TLV-STEL	lühiajalise toime piinorm, TLV-STEL	P3.6.
significance	tähtsus, olulisus, väärtuslikkus	C1.1.
simple random sampling	lihtne juhuvalik	G3.3.1.
site	paikkond, mälestisala	A2.1.1.1.
social value	sotsiaalne väärtus	C1.1.9.
soft systems methodology, SSM	pehmete süsteemide metodoloogia	G4.1.2.
spontaneous hazard	stiihiline oht	H1.1.1.
stabilization	stabiliseerimine	K6.1.8.
stable object	stabiilne objekt, püsiv objekt	B5.7.2.
startified sampling	kihtvalik, startifitseeritud valik	G3.3.3.
statement of purpose	missioon	F2.3.
statistical methods	statistilised uuringumeetodid	G3.3.
statistical sampling	statistiline valik	L1.2.1.1.
storage	hoid, hoiustamine	M1.
storage	hoiustatud	M1.1.
storage facilitie	hoidla	M1.3.
storage plan	hoiuplaan	M1.3.1.
storage unit	hoiustusüksus	M1.1.1.
store room	hoidla	M1.3.
strong room	turvaruum	M1.3.2.
structural consolidation	struktuuri konsolideerimine	K6.1.8.4.
structural information	struktuurne info	B4.1.
subjective risk	subjektiivne risk	H2.3.
	töötlemise sobivus ja hädavajalikkus,	
	probleemi ja lahenduse vastavus	O2.1.1.3.
suitability	andmekandja	B2.1.
support	tugi	M4.2.
support, mount	pinna puhastus	K6.1.8.2.
surface cleaning	järevalve, seire	I1.3.
surveillance	SWOT – analüüs	G4.1.1.
SWOT – analysis	sümboolne väärtus	C1.1.10.
symbolic value	süsteemiline valik	G3.3.2.
systematic sampling	nullrisk	H2.1.
zero risk		

zoning	tsoneerimine	M2.2.1.
tangible cultural heritage	materiaalne kultuuripärand, aineeline kultuuripärand	A2.1.
technique	tehnilised võtted, menetlusviis	K6.1.1.
technology preservation	tehnoloogia säilitamine	L2.1.
threshold limit value, TLV	lähikontsentratsioon, TLV	P3.3.
time weighted average, TLV-TWA	päevane keskmine piirnorm, TLV-TWA	P3.7.
time weighted preservation index, TWPI	kaalutud säilitusindeks, TWPI	G2.2.3.2.
to film	kiletamine	M4.3.1.
total survey	tervet kogu haaravad uuringud, kõikised uuringud	G3.1.
traditional cultural properties	traditsioonilised kultuuriväärtused, tava, pärimus	A1. 1.
traditional heritage	pärimusmuistis	A2.1.1.4.
traditional landscape	pärandmaastik, pärandkultuurimaastik, looduspärandmaastik, rahvusmaastik	A3.1.2.
treatment report	konserveerimisdokumentatsioon, töötlemisdokumentatsioon, conserveerimisprotokoll	K5.1.
ultrafiche	ultrafišš	L1.1.2.1.4.
use value	kasutusväärtus	C1.1.12.1.
user copy	kasutuskoopia	L5.4.
value	väärtus	C1.
vertical shelving	püstpaigutus	M3.1.
vertical filing	püstpaigutus	M3.1.
vision	visioon	F2.4.
working life	kasutusaeg	B5.6.
working object	töökorras objekt, funktsionaalne objekt	B5.3.
xerography	elektrograafia, kserokopeerimine	L1.1.1.